

***Gaudium et spes* sobre l'Església en el món contemporani**

Pau VI

Constitució pastoral del Concili Vaticà II, Roma, prop de Sant Pere, 7/12/1965

Basada en els principis de la fe, exposa la relació de l'Església envers el món i els homes d'avui. En la primera part desenvolupa l'antropologia cristiana i la societat bastida per l'home. En la segona s'examinen diferents aspectes de la vida i el món, i es fa referència als problemes més urgents en l'època del Concili. En aquest anàlisi hi trobem algunes propostes i solucions que són dependents dels moments en que s'escriu el document. Cal tenir en compte les circumstàncies que han canviat, els problemes que s'han agreujat, així com el progrés i les noves eines que la humanitat té ara a l'abast.

PROEMI

1. Unió íntima de l'Església amb tota la família humana

El goig i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels homes d'aquest temps, sobretot dels pobres i de tota mena d'afligits, són també goig i esperança, tristesa i angoixa dels deixebles de Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no ressoni en llur cor. Perquè llur comunitat es compon d'homes que, units en Crist, són guiats per l'Esperit Sant en el seu pelegrinatge cap al regne del Pare i han rebut el missatge de salvació que cal proposar a tothom. Per aquesta raó ella se sent de veritat íntimament unida amb el gènere humà i la seva història.

2. A qui adreça la paraula el Concili

Per tant, el Concili Vaticà Segon, havent investigat amb més penetració el misteri de l'Església, adreça sense vacil·lar la paraula no ja solament als fills de l'Església i a tots els qui invoquen el nom de Crist, sinó també a tots els homes, bo i desitjant exposar a tothom com concep la presència i l'activitat de l'Església en el món d'avui. Així doncs, té davant els ulls el món dels homes, o sigui la universal família humana amb l'univers de realitats entre les quals viu; el món, teatre de la història del gènere humà, marcat per la seva indústria, pels seus fracassos i victòries; el món, que els fidels cristians creuen creat i conservat per l'amor del Creador; posat, certament, sota la servitud del pecat, però alliberat per Crist crucificat i ressuscitat, un cop trencada la potestat del Maligne, a fi que, segons el pla de Déu, sigui transformat i arribi a la consumació.

3. Al servei de l'home

Ara bé, als nostres dies, el gènere humà, trasbalsada d'admiració pels seus descobriments i la seva potència, planteja sovint, no obstant això, qüestions ansioses sobre l'evolució actual del món, sobre el lloc i la funció de l'home en l'univers, sobre el sentit del seu esforç individual i col·lectiu; en suma, sobre el fi últim de les coses i dels homes. Per això, el Concili, testimoniant i exposant la fe de tot el poble de Déu, congregat per Crist, no pot demostrar de manera més eloqüent la seva unió i el seu respecte i amor envers tota la família dels homes, en la qual s'insereix, que instituint amb ella un col·loqui sobre aquells variats problemes, aportant la llum que prové de l'Evangeli i posant a disposició del gènere humà les forces salvífiques que la mateixa Església, conduïda per l'Esperit Sant, rep del seu Fundador. Perquè és la persona humana el que cal salvar i és la societat humana el que cal instaurar. Així doncs, l'home, i sens dubte l'home tot sencer, amb cos i ànima, cor i consciència, intel·ligència i voluntat, serà l'eix de tota la nostra explicació.

Per això el Sagrat Sínode, professant l'altíssima vocació de l'home i afirmant una certa llavor divina inserida en ell, ofereix al gènere humà la sincera cooperació de l'Església per a instituir aquella fraternitat universal que respongui a aquesta vocació. L'Església no es mou per cap ambició terrenal, sinó que cerca una sola cosa, ço és: amb el guiatge de l'Esperit Paràclit, continuar l'obra del mateix Crist, el qual vingué al món per retre testimoni a favor de la veritat; per salvar, no per jutjar; per servir, no per ser servit.

4. Esperança i angoixa

Per tal de realitzar l'esmentada comesa, és un deure permanent de l'Església escrutar a fons els signes dels temps i interpretar-los sota la llum de l'Evangelí, talment que, d'una manera adequada a cada generació, pugui respondre a les interrogacions perennes dels homes sobre el sentit de la vida present i futura i llur mútua relació. Cal, doncs, que el món en el qual vivim, així com les seves expectatives, aspiracions i índole sovint dramàtica siguin coneguts i entesos. Ara bé, algunes de les notes més importants del món d'avui poden delinear-se de la manera següent.

Avui el gènere humà es troba en un nou període de la seva història, en el qual uns canvis pregons i ràpids s'estenen gradualment a tot l'univers.

Provocats per la intel·ligència i l'activitat creadora de l'home, repercuteixen en el mateix home, en els seus judicis i desitjos individuals i col·lectius, en la seva manera de pensar i obrar, tant pel que fa a les coses com pel que fa als homes. Així doncs, podem ja parlar d'una veritable transformació cultural i social, que redunda també en la vida religiosa.

Com s'esdevé en qualsevol crisi de creixement, aquesta transformació comporta unes dificultats no pas lleus. Així, l'home, mentre que estén el seu poder tan àmpliament, malgrat això, no sempre aconsegueix de reduir-lo al seu servei. Bo i esforçant-se a penetrar més altament en el més íntim de la pròpia ànima, es mostra sovint més incert de si mateix. Descobrint, a poc a poc, més clarament les lleis de la vida social, resta en dubte sobre la direcció que cal imprimir-hi. Mai el gènere humà no abundà en tantes riqueses, possibilitats i poder econòmic; no gensmenys, una part ingent d'habitants de la terra és turmentada encara per la fam i la misèria i són innombrables els qui pateixen de total analfabetisme. Mai els homes no tingueren tan agut com avui el sentit de la llibertat; alhora, no obstant això, sorgeixen noves menes de servitud social i psíquica. Mentre el món sent intensament, d'una manera tan viva, la seva unitat, així com la mútua dependència dels individus dins la necessària solidaritat, no gensmenys, és estiregassat molt greument vers extrems oposats per forces que lluiten entre si, ja que encara perduren agudes dissensions: polítiques, socials, econòmiques, racials i ideològiques, i no manca el perill d'una guerra que ho destruirà tot de soca-rel.

Mentre augmenta la comunicació de les idees, paraules idèntiques, amb què s'expressen conceptes de gran importància, revesteixen sentits bastant diversos en les distintes ideologies. Finalment, hom cerca curosament una ordenació temporal més perfecta, sense que el creixement espiritual progressi de manera pariona.

Afectats per unes condicions tan complexes, molts contemporanis nostres són impeditos de discernir veritablement els valors perennes i de conjuminar-los com cal amb els que han estat trobats darrerament; d'ací que, neguitosos entre l'esperança i l'angoixa, preguntant-se sobre l'actual curs de la realitat, la inquietud els aclapari. Curs de les coses que provoca, més encara, que constreny els homes a respondre.

5. Unes condicions profundament canviades

L'actual commoció dels esperits i la transformació en les condicions de vida es connecten amb una revolució global més àmplia que fa que cada vegada pesin més, en la formació de les intel·ligències, les ciències matemàtiques i naturals o les humanes; i, en l'ordre de l'acció, la tècnica, que deriva de les dites ciències. Aquesta mentalitat científica modela d'una manera diferent de la d'abans l'ambient cultural i les maneres de pensar. La tècnica ha progressat talment que transforma la faç de la terra i intenta ja la conquesta de l'espai ultraterrestre.

També sobre el temps l'intel·lecte humà dilata d'alguna manera el seu domini: sobre el passat, per obra del coneixement històric; sobre l'esdevenidor, per obra de la prospectiva i la planificació. Les ciències biològiques, psicològiques i socials, en progrés, no solament presten suport a l'home amb vista a un coneixement millor de si mateix, sinó que també l'ajuden a fi que, emprant mitjans tècnics, exerceixi directament un influx en la vida de les societats. Al mateix temps, el gènere humà pensa cada vegada més en la previsió i ordenació del propi creixement demogràfic. La mateixa història s'accelera amb una cursa tan ràpida que els homes, individualment considerats, amb prou feines poden seguir-la. La sort de la nissaga humana esdevé una, i ja no es dispersa més en, diguéssim, distintes històries. D'aquesta manera, el gènere humà passa d'una noció més estàtica de la realitat a una noció més dinàmica i evolutiva, de la qual cosa neix una nova i gran complexitat de problemes que provoca noves anàlisis i síntesis.

6. Canvis en l'ordre social

Per tot això, les comunitats locals tradicionals, com són les famílies patriarcals, els clans, les tribus, els pobles, els distintos grups i les relacions de la convivència social experimenten transformacions cada dia més pregones. El tipus de societat industrial es difon progressivament, portant algunes nacions a l'opulència econòmica i transformant completament nocions i condicions seculares de la vida social. Semblantment, el gust i el desig de la vida urbana s'acreixen ja sigui per l'augment de les ciutats i els seus habitants, o per l'expansió de la vida urbana vers els habitants del camp.

Nous i més aptes instruments de comunicació social contribueixen al coneixement dels esdeveniments i a la difusió com més ràpida i àmplia millor de les maneres de pensar i sentir, excitant repercussions en cadena. I no s'ha de subestimar el que tants d'homes, portats, per vàries causes, a emigrar, canviïn el seu estil de vida. D'aquesta manera, els vincles de l'home amb els seus semblants es multipliquen incessantment i, alhora, la socialització indueix nous lligams, sense que, però, promogui sempre la congruent maduració de la persona i unes relacions veritablement personals (personalització). Ben cert que una tal evolució es manifesta més clarament en les nacions que ja gaudeixen dels avantatges del progrés econòmic i tècnic; però també mou els pobles en via de desenvolupament, els quals desitgen obtenir, a favor de llurs regions, els beneficis de la industrialització i de la urbanització. Aquests pobles, principalment els aferrats a tradicions més antigues, experimenten alhora un impuls vers un exercici més madur i personal de la llibertat.

7. Canvis psicològics, morals i religiosos

El canvi de mentalitat i d'estructures sovint posa en qüestió els valors tradicionals, sobretot entre els joves, que més d'una vegada esdevenen impacients, més encara, rebels a causa de l'angoixa i, conscients de llur pròpia importància en la vida social, desitgen participar-hi més aviat.

Se'n segueix que, no rarament, els pares i educadors experimenten cada dia dificultats més grosses en l'acompliment de llurs funcions. Per altra banda, les institucions, lleis, maneres

de pensar i sentir heretades dels avantpassats no sembla que sempre s'adaptin bé a la situació d'avui; d'ací una greu pertorbació en la manera i en les mateixes normes d'obrar. Finalment, les noves condicions afecten la mateixa vida religiosa. Per un cantó, una capacitat crítica més aguda la purifica d'un concepte màgic del món i de les supersticions que encara vaguegen i exigeix, cada dia més, una adhesió de fe més personal i activa; per la qual cosa s'esdevé que no pocs accedeixen a un sentit més vívid de Déu. Per altre cantó, però, creixents multituds s'aparten pràcticament de la religió. A l'inrevés de temps passats, negar Déu o la religió, o prescindir-ne, han deixat de ser quelcom insòlit o individual, ja que avui no poques vegades s'exhibeixen com a exigència del progrés científic o d'un nou humanisme. Totes aquestes coses, a molts indrets, no solament s'expressen en les afirmacions dels filòsofs, sinó que afecten amplíssimament les lletres, les arts, la interpretació de les ciències humanes i de la història i les mateixes lleis civils, talment que són molts els qui en resulten pertorbats.

8. Els desequilibris en el món d'avui

Una mutació tan ràpida de la realitat, que sovint progressa desordenadament; encara més, la mateixa consciència més aguditzada de les discrepàncies que vigeixen en el món engendren o augmenten les contradiccions i els desequilibris.

En la mateixa persona, s'origina, més sovint, el desequilibri entre l'intel·lecte pràctic modern i la raó teòrica de pensar, la qual no és capaç de dominar ni d'ordenar adequadament en les seves síntesis la summa dels seus coneixements. S'origina semblantment un desequilibri entre l'afany d'eficiència pràctica i les exigències de la consciència moral, com també, moltes vegades, entre les condicions col·lectives de vida i les exigències d'un pensament personal, més encara, de la contemplació. S'origina, finalment, un desequilibri entre l'especialització de l'activitat humana i la visió universal de la realitat.

Ara bé, en la família s'originen discrepàncies per pressió de les condicions demogràfiques, econòmiques i socials, o per les dificultats sorgides entre les successives generacions, o per les noves relacions socials entre homes i dones.

També s'originen grans discrepàncies entre les races, entre les classes socials, entre les nacions opulentes i les menys capaces i en estat de necessitat; finalment, entre les institucions internacionals, nascudes del desig de pau dels pobles, i l'ambició de difondre la pròpia ideologia, com també les cobejances col·lectives existents en les nacions i altres grups.

D'ací les mútues desconfiances i les enemistats, els conflictes i les afliccions de què el mateix home és alhora causa i víctima.

9. Les aspiracions més universals del gènere humà

Mentrestant creix la persuasió que el gènere humà no solament pot i deu reforçar cada dia més el seu imperi sobre les coses creades, sinó que, a més a més, li pertoca d'establir un ordre polític, social i econòmic que, dia rere dia, serveixi més bé l'home i ajudi els individus i els grups a afirmar i a cultivar la dignitat que els és pròpia.

D'aquí que molts exigeixin acèrrimament aquells béns dels quals amb vívida consciència, jutgen que són privats per injustícia o per distribució no equitativa. Les nacions en via de desenvolupament així com les que fa poc han assolit la independència desitgen participar dels béns de la civilització contemporània no solament en el camp polític sinó també en l'econòmic i acomplir lliurement llur paper en el món; mentre que, nogensmenys, augmenta cada dia més llur distància i, ensems i molt sovint, llur dependència, també

econòmica, respecte de les altres nacions més riques que progressen més ràpidament. Els pobles oprimits per la fam interpel·len els pobles més opulents. Les dones reivindiquen, allí on encara no l'han aconseguida, la paritat de dret i de fet amb l'home. Els obrers i els pagesos volen no solament adquirir el necessari per al sosteniment sinó també, treballant, cultivar les seves qualitats personals; encara més, participar en l'ordenació de la vida econòmica, social, política i cultural. A hores d'ara, per primera vegada en la història humana, tots els pobles ja estan persuadits que els beneficis de la cultura poden i deuen estendre's efectivament a tothom.

Ara bé, sota totes aquestes exigències s'amaga una aspiració més pregonada i més universal: les persones i els grups tenen set d'una vida plena i lliure, digne de l'home, sotmetent a llur servei totes les coses que el món actual els pot proporcionar tan abundantment. A més, les nacions malden cada dia amb més força per aconseguir una certa comunitat universal.

Així doncs, el món contemporani es mostra simultàniament poderós i feble, capaç de realitzar el millor i el pitjor, alhora que se li mostra el camí vers la llibertat o l'esclavatge, vers el progrés o el retrocés, vers la fraternitat o l'odi. A més a més, l'home esdevé conscient que li pertoca dirigir rectament les forces que ell mateix ha suscitat i que poden oprimir-lo o bé servir-lo. D'on prové que s'interroga a si mateix.

10. Els interrogants més profunds del gènere humà

En realitat, els desequilibris que pateix el món d'avui es connecten amb aquell desequilibri més fonamental que radica en el cor de l'home. Perquè dins el mateix home molts elements combaten entre si. Ja que mentre, per una banda, com a criatura, s'experimenta múltiples limitat, per altra, no obstant això, se sent il·limitat en els seus desitjos i cridat a una vida superior. Atret per moltes sol·licitacions, és obligat contínuament a elegir entre aquestes i a renunciar a algunes. Encara més, feble i pecador, no rarament fa allò que no vol i no fa allò que voldria fer. Per on pateix una divisió en si mateix, de la qual s'originen tantes i tan grans discòrdies en la societat. Efectivament, molts la vida dels quals és influenciada, tanmateix, per un materialisme pràctic, són retrets d'una percepció clara d'aquest dramàtic estat, o bé, oprimits per la misèria, són impedits de prendre'l en consideració. Molts pensen trobar repòs en una interpretació pluralista de la realitat.

Altres però, esperen del sol esforç humà el veritable i ple alliberament de el gènere humà, i estan persuadits que el futur regne de l'home sobre la terra sadollarà tots els anhels del seu cor. I no manquen els qui, desesperant del sentit de la vida, lloen l'audàcia d'aquells qui, pensant que l'existència humana es troba buida de tota significació pròpia, s'esforcen a atorgar-li tota la significació a partir només del propi enginy.

Nogensmenys, davant l'evolució actual del món, esdevenen cada dia més nombrosos els qui o plantegen o bé senten intensament, amb nova agudesesa, les qüestions màximament fonamentals: Què és l'home? Quin és el sentit del dolor, del mal, de la mort, els quals continuen subsistint, malgrat que s'hagi fet un progrés tan gran? Per què aquelles victòries assolides a un preu tan alt? Què pot aportar l'home a la societat, què pot esperar-ne? Què se seguirà després d'aquesta vida terrenal?

Doncs bé, l'Església creu que Crist, mort i ressuscitat per tots, aporta a l'home llum i forces, per mitjà del seu Esperit, a fi que ell pugui respondre a la seva summa vocació; i que, sota el cel, no ha estat donat als homes cap altre nom en el qual s'hagin de salvar. Semblantment, creu que la clau, el centre i el fi de tota la història humana es troben en el seu Senyor i Mestre. A més a més, l'Església afirma que, sota totes les mutacions, hi ha moltes coses que no es muden i que tenen llur fonament últim en Crist, el qual és ahir, avui i –Ell mateix– per a tots els segles. Per tant, sota la llum de Crist, de la Imatge de Déu invisible, del Primogènit de tota criatura, el Concili intenta adreçar-se a tothom a fi

d'illuminar el misteri de l'home i a fi de cooperar a trobar la solució de les principals qüestions del nostre temps.

PRIMERA PART. L'ESGLÉSIA I LA VOCACIÓ DE L'HOME

11. Cal respondre als impulsos de l'Esperit

El Poble de Déu, mogut per la fe, mitjançant la qual creu que és guiat per l'Esperit del Senyor, que omple tota la terra, s'esforça a discernir quins són els veritables signes de la presència o del disseny de Déu en els esdeveniments, les exigències i les aspiracions dels quals participa juntament amb la resta dels homes del nostre temps. En efecte, la fe il·lumina totes les coses amb una nova llum i manifesta el pla diví sobre l'íntegra vocació de l'home; i, per això, dirigeix la ment vers solucions plenament humanes. El Concili, primerament, intenta jutjar sota aquesta llum i referir a la seva font divina aquells valors que avui són màximament estimats. En efecte, aquests valors, en quant procedeixen de l'enginy de l'home, a ell divinament conferit, són molt bons; però, a causa de la corrupció del cor humà, són desviats no rarament de la seva deguda ordenació, talment que necessiten purificació.

Què sent l'Església respecte a l'home? Què sembla que cal recomanar per a edificar la societat actual? Quina és la significació última de l'activitat humana en l'univers? Hom espera resposta a aquestes qüestions. Com a conseqüència, es palesarà més clarament que el Poble de Déu i el gènere humà en el qual s'insereix es presten mútuament servei, talment que la missió de l'Església es mostri religiosa i, per això mateix, summament humana.

12. L'home a imatge de Déu

Segons la gairebé concorde sentència de creients i no creients, tot el que hi ha a la terra ha d'ordenar-se a l'home com al seu centre i cim.

Però, què és l'home? Ha proferit i profereix moltes opinions sobre si mateix, variades i àdhuc contràries, en virtut de les quals, sovint, o s'exalta com a regla absoluta, o bé es deprimeix fins a la desesperació, d'on esdevé dubtós i ansiós. Sentint a fons, per cert, les esmentades dificultats, l'Església, instruïda per Déu revelador, pot aportar-hi una resposta per mitjà de la qual la veritable condició de l'home es delineï, s'expliquin les seves febleses i, alhora, la seva dignitat i vocació es puguin reconèixer rectament.

Efectivament, les Sagrades Lletres ensenyen que l'home ha estat creat «a imatge de Déu», capaç de conèixer i estimar el seu Creador, i constituït per ell com a senyor sobre totes les criatures terrenals, a fi que les regís i les usés, glorificant Déu. «Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el tinguis present? Gairebé n'has fet un déu, l'has coronat de glòria i dignitat, l'has fet rei de les coses creades, tot ho has posat sota els seus peus» (Sl 8,5-7)

Però Déu no creà l'home tot sol: ja que, des del començament, «creà l'home i la dona» (Gn 1,27); la seva associació realitza la primera forma de comunió de persones. Perquè l'home, per la seva íntima naturalesa, és un ens social, i, sense relacions amb els altres, no pot viure ni expandir els seus dots.

Així doncs, Déu, com novament llegim en el Llibre sagrat, mirà «tot el que havia fet i era molt bo» (Gn 1,31).

13. El pecat

Constituit per Déu en justícia, l'home, no obstant això, essent-ne instigador el Maligne, des del començament de la història va abusar de la seva llibertat, erigint-se contra Déu, cobejant d'assolir el seu fi fora de Déu. Havent conegut Déu, no el glorificaren com a Déu, sinó que llur cor insensat es va enfosquir i serviren la criatura més que no pas el Creador. El que per revelació divina se'ns fa saber concorda amb la mateixa experiència. Perquè l'home, examinant el seu cor, es descobreix també inclinat al mal i enfonsat en molts mals, que no poden provenir del seu bon Creador. En negar-se sovint a reconèixer Déu com el seu principi, destrossa també l'ordre degut al seu fi últim, i, alhora, tota la seva ordenació respecte a si mateix, o respecte als altres homes i a totes les coses creades.

Per tant, l'home es troba dividit en si mateix. Per aquesta raó, tota la vida dels homes, bé individual, bé col·lectiva, es mostra com una lluita i, per cert, dramàtica, entre el bé i el mal, entre la llum i les tenebres. Més encara, l'home es descobreix incapaç de combatre tot sol, eficaçment, les impugnacions del mal, fins al punt que cadascú se sent com lligat per cadenes. Però el Senyor en persona vingué per alliberar i confortar l'home, renovant-lo interiorment i fent fora el príncep d'aquest món (cf. Jn 12,31), el qual el retenia en l'esclavatge del pecat. Ara bé, el pecat rebaixa el mateix home, bo i privant-lo d'aconseguir la plenitud.

A la llum d'aquesta revelació, la vocació sublim i la pregona misèria de l'home, de les quals fan experiència els homes, troben la seva raó última.

14. La constitució de l'home

U en cos i ànima, l'home, per la seva mateixa condició corporal, aplega en ell els elements del món material, talment que, per mitjà d'ell en persona, assoleixin el seu apogeu i aixequin la veu per a lliure lloança del Creador. Per tant, no és lícit a l'home menysprear la vida corporal, ans al contrari, ell mateix està obligat a tenir el seu cos, per tal com ha estat creat per Déu i ha de ser ressuscitat el darrer dia, com a bo i digne d'honor. No obstant això, ferit pel pecat, experimenta les rebel·lies del cos. Per tant, la mateixa dignitat de l'home postula que glorifiqui Déu en el seu cos i que no permeti que aquest serveixi les males inclinacions del seu cor. Ara bé, l'home no s'enganya quan es reconeix superior a les coses corporals i no tan sols com una partícula de la naturalesa o un element anònim de la ciutat humana. En efecte, per la seva interioritat supera l'univers de les coses: torna a aquesta profunda interioritat quan es converteix al cor, on Déu, que escruta els cors, l'espera i on ell mateix, sota els ulls de Déu, decideix el seu propi destí. Així doncs, reconeixent en si mateix una ànima espiritual i immortal, no es juguina d'un miratge fal·laç que flueix només d'unes condicions físiques i socials, sinó que, al contrari, assoleix la mateixa pregona veritat de la cosa.

15. La dignitat de l'enteniment, la veritat i la saviesa

L'home jutja rectament, participant de la llum de la ment divina, que ell supera, en virtut del seu enteniment, l'univers de les coses. Exercitant infatigablement el seu enginy a través dels segles, ha progressat veritablement en les ciències empíriques, en les arts tècniques i liberals. En el nostre temps, però, ha obtingut èxits egregis sobretot en la investigació i domini del món material. Nogensmenys, sempre ha cercat i trobat una veritat més pregona. Perquè la intel·ligència no es constreny als sols fenòmens, sinó que és capaç d'atènyer amb veritable certesa la realitat intel·ligible, malgrat que, per seqüela del pecat, s'enfosqueix i afebleix parcialment.

Finalment, la naturalesa intel·lectual de la persona humana es perfecciona i ha de perfeccionar-se per la saviesa, la qual atrau suaument la ment de l'home a adquirir i estimar les coses veres i bones i, imbuït de la qual, l'home és portat, a través de les coses visibles, a les invisibles.

Ara bé, la nostra època, més que els segles passats, necessita de l'esmentada saviesa a fi que esdevinguin més humans els nous descobriments de l'home. Ja que perilla la sort futura del món si no es promouen homes més savis. A més a més, cal notar que força nacions, més pobres certament en béns econòmics, però més riques en saviesa, poden oferir a la resta una exímia aportació.

Per do de l'Esperit Sant, l'home accedeix, per la fe, a contemplar i a assaborir el misteri del pla diví.

16. La dignitat de la consciència moral

En el més pregon de la consciència l'home descobreix una llei que ell no es dóna a si mateix, la qual, però, ha d'obeir i la veu de la qual, que sempre el crida a amar i fer el bé i a evitar el mal, quan cal, sona a les orelles del cor: fes això, això no ho facis. En efecte, l'home té una llei inscrita per Déu en el seu cor, obeir la qual és la seva mateixa dignitat i segons la qual serà jutjat. La consciència és el nucli secretíssim i el sagrari de l'home, en la qual està sol amb Déu, la veu del qual ressona en la seva intimitat. Per la consciència, d'una manera admirable, es dóna a conèixer aquella llei que es compleix en la dilecció de Déu i del proïsme. Per fidelitat a la consciència, els cristians s'uneixen amb els altres homes a fi de cercar la veritat i solucionar en la veritat tants de problemes morals que sorgeixen així en la vida dels individus com en el consorci social. Així doncs, com més preval la consciència recta, tant més les persones i els grups s'allunyen del cec arbitri i s'esforcen a conformar-se amb les normes objectives de la moralitat. Nogensmenys, s'esdevé no poques vegades que, per ignorància invencible, la consciència erra, sense que per això perdi la seva dignitat. Cosa que no es pot dir quan l'home té poca cura de cercar la veritat i el bé, i la consciència, pel costum del pecat, a poc a poc esdevé gairebé cega.

17. L'excel·lència de la llibertat

Però l'home no es pot convertir al bé si no és lliurement, llibertat que els nostres contemporanis cotitzen molt i recerquen arduosament: amb raó, per cert. No obstant això, la fomenten sovint d'una manera depravada com a llicència per a fer qualsevol cosa mentre sigui plaent, també el mal. La veritable llibertat, però, és signe exími de la imatge divina en l'home. Perquè Déu volgué deixar l'home en mans de la seva decisió, talment que cerqui espontàniament el seu Creador i arribi lliurement, adherint-se a ell, a la plena i feliç perfecció. Així doncs, la dignitat de l'home requereix que obri segons una conscient i lliure elecció, és a dir, mogut i induït personalment des de dins i no sota un cec impuls intern o sota una mera coacció externa. L'home assoleix la dita dignitat quan, alliberant-se de tota captivitat de les passions, persegueix el seu fi en la lliure elecció del bé i es procura eficaçment i amb curiosa diligència els ajuts adients. Ordenació a Déu que la llibertat de l'home, ferida pel pecat, no pot fer plenament operant si no és amb l'ajut de la gràcia de Déu. Ara bé, a cadascú li caldrà donar compte de la pròpia vida davant el tribunal de Déu, segons que ell hagi obrat el bé o el mal.

18. El misteri de la mort

Davant la mort, l'enigma de la condició humana esdevé màxim. L'home no solament és turmentat pel dolor i per la dissolució progressiva del cos, sinó també, i molt més, pel

temor de l'extinció perpètua. Jutja, però, rectament amb l'instint del seu cor, quan avorreix i rebutja la ruïna total i la desfeta definitiva de la seva persona. La llavor d'eternitat que porta dins seu, essent com és irreductible a la sola matèria, es rebel·la contra la mort. Tots els intents de la tècnica, per molt útils que siguin, no són capaços d'ablanir l'ansietat de l'home, ja que una longevitat biològica prorrogada no li pot satisfer el desig d'una vida ulterior que inhabita d'una manera ineluctable en el seu cor.

Mentre tota imaginació defalleix davant la mort, l'Església, malgrat tot, alligonada per la Revelació divina, afirma que l'home ha estat creat per Déu amb vista a un fi feliç, més enllà de les fronteres de la misèria terrestre. A més a més, la fe cristiana ensenya que la mort corporal, de la qual l'home, si no hagués pecat, hauria estat arrencat, s'esdevindrà que serà vençuda quan l'home serà restituit a la salvació, perduda per culpa seva, pel Salvador totpoderós i misericordiós. Efectivament, Déu cridà l'home, i el crida, a adherir-se a Ell amb tota la seva natura en la perpètua comunió de la incorruptible vida divina. Victòria que Crist, bo i alliberant l'home de la mort per la seva mort, assolí, ressuscitant a la vida. A qualsevol home, doncs, que reflexioni, la fe, oferta amb sòlids arguments, ofrena una resposta en la seva ànsia sobre la sort futura i, alhora, ens dona la possibilitat d'estar en comunió, en Crist, amb els germans estimats ja arrabassats per la mort, aportant l'esperança que ells han assolit la veritable vida en Déu.

19. Formes i arrels de l'ateisme

La raó exímia de la dignitat humana consisteix en la vocació de l'home a la comunió amb Déu. L'home és convidat al col·loqui amb Déu ja des del seu naixement, ja que no existeix si no és perquè, creat per Déu per amor, sempre, per amor, és conservat; i no viu plenament segons la veritat, a no ser que reconegui lliurement aquell amor i es confiï al seu Creador. No obstant això, molts d'entre els nostres contemporanis no copsen de cap manera aquesta unió íntima i vital amb Déu o la refusen explícitament, talment que l'ateisme hagi de ser comptat entre els fenòmens gravíssims del nostre temps i hagi d'ésser sotmès a un examen més acurat.

Amb la paraula ateisme hom designa fenòmens molt diversos entre si. Ja que, mentre Déu és expressament negat per alguns, altres consideren que l'home no pot asseverar res de res entorn d'Ell; altres, però, subjecten la qüestió de Déu a examen amb tal mètode que sembla que l'esmentada qüestió no tingui sentit. Molts, havent ultrapassat indegudament els límits de les ciències positives, o pretenen que totes les coses s'expliquen amb aquesta sola raó científica, o bé, al contrari, ja no admeten de cap manera cap veritat absoluta. Alguns exalten tant l'home que la fe en Déu esdevé quasi enervada; més inclinats, així semblen, a l'afirmació de l'home que a la negació de Déu. Altres es forgen talment Déu que aquella representació, que refusen, no és cap de les maneres el Déu de l'Evangeli. Altres ni tan sols afronten les qüestions sobre Déu, per tal com semblen no experimentar la inquietud religiosa i no perceben per què han de preocupar-se de la religió. A més, l'ateisme s'origina no poques vegades a partir d'una violenta protesta contra el mal en el món, o bé per haver atribuït indegudament la nota del mateix absolut a alguns béns humans, talment que aquests siguin considerats com a alternativa de Déu. La mateixa civilització actual, no d'ella mateixa, sinó en quant implicada excessivament en les coses terrenals, sovint pot fer més difícil l'accés a Déu.

Ben cert que els qui voluntàriament s'esforcen a apartar Déu del seu cor i a evitar les qüestions religioses, no havent seguit el dictamen de la seva consciència, no estan exempts de culpa. No obstant això, també els mateixos creients en tenen sovint alguna responsabilitat. Perquè l'ateisme, íntegrament considerat, no és quelcom originari, sinó que més aviat sorgeix de diverses causes, entre les quals s'enumera també la reacció crítica contra les religions, i, certament, en algunes regions, principalment contra la religió

cristiana. Per tant, en aquesta gènesi de l'ateisme, els creients poden tenir una part no petita en la mesura que, per haver negligit l'educació de la fe, o per fal·laç exposició de la doctrina, o pels defectes de llur vida religiosa, moral i social, calgui dir que més aviat velen que no pas revelen la faç genuïna de Déu i de la religió.

20. L'ateisme sistemàtic

L'ateisme modern mostra sovint una forma també sistemàtica que, a part d'altres causes, exalta l'anhel d'autonomia de l'home fins un tal punt que suscita dificultat contra qualsevulla dependència de Déu. Els qui professen l'esmentat ateisme contenen que la llibertat rau en el fet que l'home se sigui fi per a si mateix, sol artífex i demiürg de la seva pròpia història, la qual cosa sostenen que no es pot conjuminar amb el reconeixement d'un Senyor, autor i fi de totes les coses, o que, pel cap baix, fa esdevenir la dita afirmació palesament supèrflua. La qual doctrina pot afavorir el sentit de poder que l'actual progrés tècnic aporta a l'home.

Entre les formes de l'actual ateisme, no s'ha d'ometre aquella que espera l'alliberament de l'home principalment a partir del seu alliberament econòmic i social. Ara bé, sosté que la religió, per la seva naturalesa, impedeix aquest alliberament, ja que, en elevar l'espera de l'home cap a una vida futura i fal·laç, l'espanta pel que fa a l'edificació de la ciutat terrenal. D'aquí que els defensors d'aquesta doctrina, quan assoleixen el poder polític, combaten amb vehemència la religió, bo i difonent l'ateisme, també incloent-hi l'ús, sobretot en l'educació dels joves, d'aquells mitjans de pressió de què disposa el poder públic.

21. La relació de l'Església amb l'ateisme

L'Església, fidelment addicta a Déu i als homes, no pot desistir de reprovar dolorosament, amb tota fermesa, com reprovà en el passat, aquelles perniciosos doctrines i accions que contradiuen la raó i la comuna experiència humana i que degraden l'home de la seva innata excel·lència.

No obstant això, s'esforça a descobrir, en la ment dels ateu, les amagades causes de la negació de Déu i, conscient de la gravetat de les qüestions que l'ateisme planteja, com també moguda per la caritat envers tots els homes, considera que les dites qüestions s'han de sotmetre a un seriós i més pregon examen.

L'Església sosté que el reconeixement de Déu no s'oposa de cap manera a la dignitat de l'home, donat que l'esmentada dignitat es fonamenta i es perfecciona en el mateix Déu, ja que l'home és constituït intel·ligent i lliure en la societat per Déu Creador; però, sobretot, és cridat com a fill a la mateixa comunió amb Déu i a participar de la Seva pròpia felicitat. A més a més, ensenya que la importància de les tasques terrenals no és minorada per l'esperança escatològica, sinó que, més aviat, llur acompliment és sostingut per nous motius. Al contrari, en marcar el fonament diví i l'esperança de la vida eterna, la dignitat de l'home és ferida gravíssimament, com consta sovint avui, i els enigmes de la vida i de la mort, de la culpa i del dolor romanen sense solució, talment que els homes no poques vegades s'enfonsen en la desesperança.

Mentrestant, tot home resta per a ell mateix un problema irresolt, percebut en la penombra. Perquè en determinats moments, sobretot en els majors esdeveniments de la vida, ningú no pot defugir totalment l'esmentada interrogació. Qüestió a la qual només Déu aporta resposta amb plenitud i amb tota certesa, el qual crida l'home a un pensament més alt a una recerca més humil. Ara bé, el remei que cal aportar a l'ateisme s'ha d'esperar tant d'una doctrina adequadament exposada, com d'una vida íntegra de l'Església i dels seus membres. Ja que és cosa pròpia de l'Església fer present i quasi visible Déu Pare i el seu Fill encarnat, bo i renovant-se i purificant-se contínuament sota el guiatge de l'Esperit

Sant. Això s'assoleix, primer de tot, amb el testimoni d'una fe viva i madura; és a dir, educada per tal que sigui capaç de copsar lúcidament les dificultats i de superar-les. Molts màrtirs donaren i donen un testimoni clar d'aquesta fe. Fe que ha de palesar la seva fecunditat penetrant l'íntegra vida dels creients, també la profana, i movent-los a la justícia i l'amor, sobretot envers els necessitats. Finalment, contribueix màximament a manifestar la presència de Déu la caritat fraterna dels fidels, els quals, unànimes en l'esperit, col·laboren a la fe de l'Evangeli i es mostren com a signe d'unitat.

Ara bé, l'Església, encara que refusa totalment l'ateisme, no obstant professa sincerament que tots els homes, creients i no creients, han de contribuir a edificar rectament aquest món, en el qual viuen en comú: cosa que, certament, no es pot fer sense un col·loqui sincer i prudent. Així doncs, es dol de la discriminació entre creients i no creients que algunes autoritats civils introdueixen injustament, en no reconèixer els drets fonamentals de la persona humana. Ara bé, a favor dels creients reclama una llibertat efectiva a fi que, en aquest món, se'ls deixi edificar també el temple de Déu. I convida respectuosament els ateus que considerin amb cor obert l'Evangeli de Crist. Perquè l'Església sap molt bé que el seu missatge concorda amb els secretíssims desitjos dels cor humà quan reivindica la dignitat de la vocació humana, bo i retornant l'esperança als qui ja desesperen del seu destí més elevat. El seu missatge, lluny d'empocar l'home, vessa llum, vida i llibertat per al seu progrés; i, fora d'ell, res no és capaç de satisfer el cor de l'home: «Ens heu fet per a Vós», Senyor, «i el nostre cor resta inquiet fins que no reposa en Vós».

22. Crist, el Nou Home

En efecte, el misteri de l'home no s'esclareix veritablement si no és en el misteri del Verb encarnat. Ja que Adam el primer home, era figura de l'home futur, és a dir, de Crist Senyor. Crist, el nou Adam, en la revelació mateixa del misteri del Pare i del seu amor, manifesta plenament l'home al mateix home i li fa palesa la seva altíssima vocació. Res no hi ha d'estrany, doncs, en el fet que, en Ell, les veritats esmentades trobin la seva font i assoleixin l'apogeu.

Aquell que és «la imatge del Déu invisible» (Col 1,15), és, Ell mateix, l'home perfecte que retorna als fills d'Adam la semblança divina, deformada ja des del primer pecat. Donat que, en Ell, la natura humana ha estat assumida, no destruïda, per aquesta mateixa raó també en nosaltres ha estat elevada a una sublim dignitat. En efecte, Ell, el Fill de Déu, amb tota la seva encarnació es va unir d'alguna manera amb tot home. Treballà amb mans humanes, pensà amb ment humana, estimà amb cor humà. Nascut de Maria Verge, fou fet veritablement un dels nostres, semblant en tot a nosaltres, menys en el pecat.

Anyell innocent, amb la seva sang, lliurement vessada, ens meresqué la vida i, en Ell mateix, Déu ens reconcilià amb Ell i entre nosaltres i ens arrabassà de la servitud del Diable i del pecat, talment que cadascú de nosaltres pugui dir amb l'Apòstol: el Fill de Déu «em va estimar i es va entregar ell mateix per mi» (Ga 2,20). Sofrint per nosaltres, no solament donà exemple a fi que seguim els Seus vestigis, sinó que també obrí el camí fressant el qual la vida i la mort són santificades i reben un nou sent.

Ara bé, l'home cristià, fet conforme a la imatge del fill, que és Primogènit entre molts germans, rep «les primícies de l'Esperit» (Rm 8,23), que el fan capaç de complir la nova llei de l'amor. Per aquest Esperit, que és «penyora de l'herència» (Ef 1,14), tot l'home és internament restaurat, fins a «la redempció del cos» (Rm 8,23): «Si habita en vosaltres l'Esperit d'aquell qui va ressuscitar Jesús d'entre els morts, també, gràcies al seu Esperit que habita en vosaltres, aquell qui va ressuscitar el Crist d'entre els morts donarà la vida als vostres cossos mortals» (Rm 8,11). Certament que la necessitat i el deure de lluitar contra el mal a través de moltes tribulacions, així com de sofrir la mort urgeixen el cristià;

aquest, però, associat al misteri pasqual, configurat amb la mort de Crist, correrà a l'encontre de la resurrecció confortat amb l'esperança.

La qual cosa no val només per als fidels cristians, sinó també per a tots els homes de bona voluntat en el cor dels quals la gràcia obra d'una manera invisible. En efecte, posat el fet que Crist morí per tots, i posat el fet que l'última vocació de l'home sigui realment una, divina, hem de servir que l'Esperit Sant ofereix a tots els homes la possibilitat que, d'una manera coneguda per Déu, siguin associats a aquest misteri pasqual.

Tal és i tan gran el misteri de l'home, misteri que, per mitjà de la Revelació cristiana, es fa llum per als creients. Per Crist i en Crist, doncs, s'il·lumina l'enigma del dolor i de la mort, el qual, fora de l'Evangeli, ens oprimeix. Crist ressuscità, destruint la mort amb la seva mort, i ens donà la vida, a fi que, fills amb el Fill, clamen en l'Esperit: *Abba, Pare!*

CAPÍTOL II. LA COMUNITAT DELS HOMES

23. Què pretén el Concili

Entre els principals aspectes del món d'avui hom enumera la multiplicació de les mútues relacions entre els homes, al desenvolupament de les quals contribueixen molt els progressos tècnics d'avui. Nogensmenys, el col·loqui fratern dels homes no s'acompleix en aquests progressos, sinó, més pregonament, en la comunitat de persones, que exigeix mútua reverència envers llur plena dignitat espiritual. Ara bé, la revelació cristiana aporta un gran ajut per a promoure aquesta comunió entre les persones i, alhora, ens condueix vers una intel·ligència més alta de les lleis de la vida social, que el Creador va inscriure en la natura espiritual i moral de l'home.

Doncs bé, ja que els documents més recents del Magisteri de l'Església exposaren amb major abundància la doctrina cristiana sobre la societat humana, el Concili fa novament memòria només d'algunes veritats que destaquen entre les principals, i exposa llurs fonaments sota la llum de la Revelació. Després insisteix en algunes conseqüències que són de major importància en els nostres dies.

24. Índole comunitària de la vocació humana en el pla de Déu

Déu, que té cura paternal de tothom, volgué que tots els homes formessin una sola família i es tractessin els uns als altres amb ànim fratern. Ja que tots, creats a imatge de Déu –el qual féu que, a partir d'un de sol, tota la raça humana habités arreu de la terra (Ac 17,26)–, són cridats a un únic i mateix fi, això és, a Déu mateix.

Per la qual cosa l'amor de Déu i del proïsme és el primer i màxim manament. Ara bé, la Sagrada Escriptura ens ensenya que l'amor de Déu no pot ser separat de l'amor del proïsme: «... qualsevol altre manament, tots es resumeixen en això: Estima els altres com a tu mateix... Per tant, la plenitud de la llei és l'amor» (Rm 13,9-10; cf. 1Jn 4,20). Cosa que hom comprova que és de màxima importància per a uns homes cada dia més interdependents i per a un món cada dia més unificat.

Encara més: el Senyor Jesús, quan prega al Pare que «tots siguin u..., com nosaltres som u» (Jn 17,21-22), oferint horitzons que la raó humana no pot recórrer, suggereix alguna semblança entre la unió de les persones divines i la unió dels fills de Déu en la veritat i en la caritat. Aquesta semblança manifesta que l'home, el qual, a la terra, és la sola criatura que Déu ha volgut per si mateixa, no es pot trobar, ell, plenament si no és a través del do sincer de si mateix.

25. Interdependència de la persona humana i de la societat humana

A partir de l'índole social de l'home es palesa que el perfeccionament de la persona humana i el desenvolupament de la mateixa societat són interdependents. En efecte, el principi, el subjecte i el fi de totes les institucions socials és i deu ser la persona humana en quant que, per la seva pròpia natura, necessita totalment de la vida social. Així doncs, com sigui que la vida social no és quelcom adventici a l'home, per això amb el tracte amb els altres, amb els mutus deures, amb el col·loqui amb els germans, l'home creix pel que fa als seus dots i pot respondre a la seva vocació.

D'entre els vincles socials, que són necessaris per al perfeccionament de l'home, els uns, com la família i la comunitat política, són congruents d'una manera més immediata amb la seva íntima natura; els altres procedeixen més aviat de la seva lliure voluntat. En aquesta nostra època, per diverses causes, les mútues relacions i interdependències es multipliquen cada dia més; d'on s'originen associacions i instituts diversos, de dret tant públic com privat. Ara bé, aquest fet, que s'anomena socialització, malgrat que tanmateix no manqui de perills, no obstant això comporta molts avantatges per a reforçar i augmentar les qualitats de la persona humana i per a tutelar els seus drets.

Però si les persones humanes, a fi d'acomplir llur vocació, també la religiosa, reben molt d'aquesta vida social, no obstant això no es pot negar que els homes, arran de les circumstàncies socials en què viuen i en les quals, ja des de la infància, es troben immersos, sovint són apartats de fer el bé i són impel·lits al mal. És cert que les perturbacions que tant sovintegen en l'ordre social provenen en part de la mateixa tensió de les formes econòmiques, polítiques i socials. Però, més pregonament, s'originen de l'egoisme i de la supèrbia dels homes, els quals també perverteixen l'ordre social. Mes allí on l'ordre de les coses és afectat per les conseqüències del pecat, l'home, nascut procliu al mal, troba després noves incitacions al pecat, que no poden ser superades sense enèrgics esforços, amb l'ajut de la gràcia.

26. La promoció del bé comú

De la interdependència cada dia més estreta i progressivament difosa a tot el món, se'n segueix que el bé comú –o la suma d'aquelles condicions de la vida social que permeten tant als grups com a cadascun dels membres que aconseguixin més plenament i fàcilment la pròpia perfecció– esdevé avui més i més universal i, per això, implica drets i deures que miren tota el gènere humà. Qualsevol grup ha de tenir en compte les necessitats i les aspiracions legítimes dels altres grups, més encara, el bé comú de tota la família humana.

Ara bé, creix alhora la consciència de l'exímia dignitat que correspon a la persona humana, ja que ella està per damunt de totes les coses i els seus drets i deures són universals i inviolables. Per tant, cal que hom faci accessibles als homes totes aquelles coses que necessiten per a portar una vida veritablement humana, com són el nodriment, el vestit, l'estatge, el dret a elegir lliurement un estat de vida i a fundar una família, a l'educació, al treball, a la bona fama, al respecte, a una informació adequada, a obrar segons la recta norma de la seva consciència, a la protecció de la vida privada i a la justa llibertat també en matèria religiosa.

Així doncs, l'ordre social i el seu progrés han de revertir incessantment en bé de les persones humanes, pel fet que l'ordenació de les coses ha de ser sotmesa a l'ordre de les persones, i no a l'inrevés, indicant-ho el mateix Senyor, quan digué que el dissabte ha estat fet per a l'home i no l'home per al dissabte. Aquell ordre, que ha de ser desenvolupat dia rere dia, ha de ser fundat en la veritat, edificat en la justícia, vivificat per l'amor; ara bé, ha de trobar, més humanament cada dia, l'equilibri en la llibertat. A fi de realitzar, però,

aquestes coses, cal introduir una renovació de l'esperit i unes àmplies transformacions de la societat.

L'Esperit de Déu, que dirigeix amb admirable providència el curs dels temps i renova la faç de la terra, és present en aquesta evolució. Per la seva banda, el ferment evangèlic ha excitat i excita en el cor de l'home una irrefrenable exigència de dignitat.

27. Respecte a la persona humana

Baixant a conseqüències pràctiques de major urgència, el Concili inculca el respecte a l'home, talment que tothom, sense excepció, ha de considerar el proïsme com un altre si mateix, tenint compte, abans que res, de la seva vida i dels mitjans per a viure-la dignament, no sigui que hom imiti aquell ric que no tingué cap cura del pobre Llätzer.

Principalment en els nostres dies urgeix l'obligació de fer-nos nosaltres mateixos del tot pròxims de qualsevol home i de servir-lo activament tan bon punt ens surt a l'encontre, ja sigui un vell abandonat per tothom, o un obrer estranger menyspreat injustament, o un emigrant, o un infant nascut d'unió il·legítima, que sofreix immerescudament per culpa d'un pecat que ell no va cometre, o un famolenc que interpel·la la nostra consciència tornant a fer present la veu del Senyor: «Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu» (Mt 25,40).

A més a més, qualssevulla coses que van contra la mateixa vida, com els homicidis de tota mena, els genocidis, l'avortament, l'eutanàsia i el mateix suïcidi voluntari; qualssevulla coses que violen la integritat de la persona humana, com les mutilacions, les tortures infligides al cos o a la ment, els intents de violentar el mateix esperit; qualssevulla coses que ofenen la dignitat humana, com les condicions de vida infrahumanes, els empresonaments arbitraris, les deportacions, l'esclavatge, la prostitució, el mercat de dones i de joves; també les condicions ignominioses de treball, per les quals els obrers són tractats com a mers instruments de lloguer, no com a persones lliures i responsables; totes aquestes coses i altres de semblants són certament ignominioses, i, ensems que embruten la civilització humana, embruten encara més aquells que així es comporten que no pas aquells que sofreixen la injúria, i contradiuen màximament l'honor del Creador.

28. Respecte i amor als adversaris

El respecte i la caritat s'han d'estendre també a aquells qui, en les coses socials, polítiques i fins i tot religioses, senten o obren altrament que nosaltres; ben cert, quant més pregonament comprendrem, amb humanitat i caritat, llurs formes de sentir, tant més fàcilment podrem establir-hi col·loqui.

Certament que aquesta caritat i benignitat per res no ens han de fer indiferents envers la veritat i el bé. Encara més, la mateixa caritat urgeix els deixebles de Crist a anunciar la veritat salvífica a tothom. Cal, però, distingir entre l'error, que sempre ha de ser refusat, i el qui erra, que conserva sempre la dignitat de persona, també quan és tacat per nocions religioses falses o no tan exactes. Déu és l'únic jutge i escrutador dels cors: d'ací que ens prohibeixi judicar a propòsit de la culpa interior de qualsevulla persona.

La doctrina de Crist exigeix que també perdonem les injúries i estén el precepte de l'amor a tots els enemics, el qual és el manament de la Nova Llei: «Ja sabeu que es va dir: Estima els altres, però no estimis els enemics. Doncs jo us dic: Estimeu els vostres enemics, pregueu pels qui us persegueixen» (Mt 5,43-44).

29. L'essencial igualtat entre els homes i la justícia social

Com sigui que tots els homes, dotats d'ànima racional i creats a imatge de Déu, tenen la mateixa natura i el mateix origen, i com sigui que, redimits per Crist, gaudeixen de la mateixa vocació i del mateix destí diví, ha de ser cada vegada més reconeguda la fonamental igualtat entre tots.

Sens dubte que, per la vària capacitat física i per la diversitat de forces intel·lectuals i morals, no tots els homes són iguals. No obstant això, tota mena de discriminació, social o cultural, en els drets fonamentals de la persona, per raó de sexe, edat, raça, color, condició social, llengua o religió, ha de ser superada i foragitada, perquè és contrària al disseny de Déu. I veritablement s'ha de lamentar que aquells drets fonamentals de la persona no siguin encara refets i garantits a tot arreu amb la deguda protecció. Com, posem per cas, quan hom nega a la dona la facultat d'escollir lliurement l'espòs i abraçar un estat de vida, o d'accedir a una educació i cultura pariones a les que hom reconeix a l'home.

A més a més, malgrat que hi ha entre els homes justes diversitats, la igual dignitat de les persones exigeix que hom arribi a una més humana i equitativa condició de vida. Ja que les excessives desigualtats econòmiques i socials entre els membres o pobles de l'única família humana escandalitzen i contradueixen la justícia social, l'equitat, la dignitat de la persona humana, com també la pau social i internacional.

Ara bé, les institucions humanes, privades o públiques, que s'esforcin a servir la dignitat i el fi de l'home, lluitant alhora enèrgicament contra qualsevulla servitud, ara social ara política, i servant els drets fonamentals dels homes sota tot règim polític. Encara més, cal que les esmentades institucions s'adiguin gradualment a les realitats espirituals, altíssimes entre totes, malgrat que a vegades calgui un temps força llarg perquè arribin al fi desitjat.

30. Cal anar més enllà de l'ètica individualista

La profunda i veloç transformació de les coses exigeix més urgentment que no hi hagi ningú que, no atenent al curs de les coses o entorpint-se per la inèrcia, s'acomodi a una ètica merament individualista. El deure de la justícia i la caritat s'acompleix cada vegada més, pel fet que cadascú, contribuint al bé comú segons les pròpies capacitats i les necessitats dels altres, promou i ajuda també les institucions sia públiques sia privades, les quals serveixen per a millorar les condicions de vida dels homes. Ara bé, n'hi ha que, professant àmplies i més generoses opinions, no obstant això, en realitat, sempre viuen com si no tinguessin cap cura de les necessitats de la societat. Encara més, bastants són els qui, en distints països, negligeixen les lleis i les prescripcions socials. No pas pocs, amb diversos fraus i enganys, no s'avergonyeixen d'evadir els impostos justos i altres coses que són degudes a la societat. N'hi ha que tenen per poca cosa algunes normes de la vida social, per exemple les referents a la protecció de la salut, les establertes per a la conducció dels vehicles, no adonant-se que ells, amb tal incúria, posen en perill llur vida i la dels altres.

Sigui cosa sagrada per a tothom de considerar les obligacions socials entre els principals deures de l'home d'avui, i complir-les. En efecte, com més s'unifica el món, tant més obertament els deures dels homes superen els grups particulars i s'estenen gradualment a tot el món. La qual cosa no es pot realitzar a no ser que, tant els homes un per un com els seus grups cultivin en ells mateixos les virtuts morals i socials i les difonguin en la societat, talment que existeixin com a homes nous i artífexs d'una nova humanitat, amb el necessari auxili de la divina gràcia.

31. Responsabilitat i participació

A fi que tots i cadascun dels homes acompleixin amb més cura llur deure de consciència, envers ells mateixos o envers els diversos grups de què són membres, han de ser educats diligentment en una més àmplia cultura espiritual, fent ús dels ingents recursos que, avui, són a disposició de el gènere humà. Abans que res, cal disposar l'educació dels joves de qualsevol ordre social talment que es promoguin homes i dones no sols d'enginy cultivat sinó també magnànims, ja que el nostre temps els postula amb vehemència.

Però l'home amb prou feines arriba a aquest sentit de responsabilitat, a no ser que les condicions de vida li permetin de fer-se conscient de la seva dignitat i respongui a la seva vocació, lliurant-se, ell mateix, a Déu i als altres. Ara bé, la llibertat humana sovint s'afebleix quan l'home cau en extrema necessitat, com també s'envileix quan, ell mateix, cedint a les excessives facilitats de la vida, es tanca en una mena de soledat daurada. Al contrari, es reforça quan l'home accepta les inevitables obligacions de la vida social, assumeix les multiformes exigències de la convivència humana i es compromet al servei de la comunitat humana.

Per això ha de ser estimulada la voluntat de tothom d'assumir la part corresponent en les empreses comunes. I cal lloar la conducta de les nacions en què una part com més gran millor dels ciutadans esdevé partícip de la cosa pública en veritable llibertat. No obstant això, cal tenir en compte la condició real de cada poble i el necessari vigor de l'autoritat pública. Ara bé, a fi que tots els ciutadans siguin propensos a participar en la vida dels diversos grups de què consta el cos social, cal que en aquests grups trobin béns que els atreguin i els disposin al servei dels altres. Amb raó podem albirar que la sort futura de la humanitat reposa en mans d'aquells que són capaços de lliurar a les generacions venidores raons de viure i d'esperar.

32. El Verb Encarnat i la solidaritat humana

Així com Déu creà els homes no per a viure individualment, sinó per a formar una unió social, així també Li «plagué... de santificar i salvar els homes no individualment, havent-ne exclòs qualsevulla mútua connexió, sinó de constituir-los en un poble que El reconegués en la veritat i El servís santament». Ja des del començament de la història de la salvació, Ell mateix elegí els homes no sols com a individus sinó com a membres d'una comunitat. Déu, bo i manifestant el seu disseny, anomenà aquells elegits «poble seu» (Ex 3,7-12), amb el qual, a més a més, pactà aliança en el Sinaí.

Tarannà comunitari que és perfeccionat i dut a terme per obra de Jesucrist. En efecte, el mateix Verb encarnat volgué ésser partícip de la convivència humana. Va ser present a les noces de Canà, baixà a la casa de Zaqueu, menjà amb publicans i pecadors. Revelà l'amor del Pare i l'exímia vocació dels homes, commemorant realitats socials d'allò més comunes i emprant expressions i figures d'una vida del tot quotidiana.

Volgué dur la vida pròpia d'un treballador del seu temps i regió.

En la seva predicació manà clarament als fills de Déu que es comportessin mútuament com a germans. En la seva oració pregà que tots els seus deixebles fossin u. Encara més, s'oferí Ell mateix fins a la mort per tots, Redemptor de tots: «Ningú no té un amor més gran que el qui dona la vida pels seus amics» (Jo 15,13). I manà als apòstols que prediquessin el missatge evangèlic a fi que el gènere humà esdevingués família de Déu, en la qual l'amor fos plenitud de la llei.

Primogènit entre molts germans, després de la seva mort i resurrecció, amb el do de l'Esperit instituí, entre tots els qui El reben amb fe i caritat, una nova comunió fraterna, a

saber, en el seu Cos, que és l'Església, en el qual tots, membres recíprocs els uns dels altres, es prestessin mutus serveis a tenor dels diversos dons concedits.

Solidaritat que sempre haurà de ser augmentada, fins a aquell dia en què serà acomplida, i en el qual els homes, salvats per gràcia, talment una família estimada per Déu i per Crist germà, retran a Déu una glòria perfecta.

CAPÍTOL III. L'ACTIVITAT HUMANA EN EL MÓN

33. Plantejament del problema

Amb el seu treball i enginy l'home sempre s'ha esforçat a desenvolupar més àmpliament la seva vida; avui, però, principalment mitjançant la ciència i la tècnica, ha dilatat i contínuament dilata el seu domini sobre gairebé tota la natura i amb l'ajut, primer de tot, dels acrescuts mitjans de múltiple intercanvi entre les nacions, la família humana es reconeix i constitueix gradualment com una comunitat en tot el món. Amb la qual cosa s'esdevé que molts béns que, en altre temps, l'home esperava principalment de les forces superiors, avui se'ls procura amb la pròpia indústria.

Davant d'aquest immens esforç que ja impregna tota el gènere humà, sorgeixen molts interrogants entre els homes. Quin és el sentit i el valor d'aquesta activitat? Quin ús cal fer d'aquestes coses? A quin fi tendeixen els esforços tant dels individus com de la societat? L'Església, que custodia el dipòsit de la paraula de Déu, de la qual provenen principis en l'ordre religiós i moral, sense que sempre tingui a punt la resposta entorn de cada una de les qüestions, desitja unir la llum de la revelació amb la perícia de tothom, a fi que s'il·lumini el camí en el qual la humanitat suara ha entrat.

34. El valor de l'activitat humana

Això és ferm per als creients: que l'activitat humana, individual i col·lectiva, o sigui aquell ingent esforç pel qual els homes, en el decurs dels segles, malden per millorar llurs condicions de vida, considerat en ell mateix, respon al disseny de Déu. Ja que l'home, creat a imatge de Déu, rebé el manament de regir el món en justícia i santedat, sotmetent la terra amb tot el que s'hi conté, i de referir-li la seva pròpia persona i la universitat de les coses, reconeixent Déu com a creador de tot; talment que, sotmès tot a l'home, el nom de Déu sigui admirable arreu de la terra.

Això afecta també les obres quotidianes. Així, els homes i les dones que, mentre procuren el sosteniment de la vida per a ells i per a la família, exerceixen llurs activitats talment que serveixin de manera oportuna la societat, amb raó poden considerar que, amb llur treball, desenvolupen l'obra del Creador, són útils al bé dels seus germans i contribueixen amb personal indústria a la realització del disseny diví en la història.

Així, doncs, els cristians, lluny de pensar que les obres que els homes infantaren s'oposen a la potència de Déu i que la criatura racional és una mena de rival de Déu, més aviat estan persuadits que les victòries del gènere humà són signes de la grandesa de Déu i fruits del Seu inefable disseny. En efecte, com més creix la potència dels homes, tant més àmpliament s'estén llur responsabilitat, tant dels individus com de les comunitats. D'on es palesa que, pel missatge cristià, els homes no són apartats de l'edificació del món ni són impel·lits a desdenyar el bé de llurs semblants, sinó, més aviat, són lligats més estretament amb l'obligació d'obrar aquestes coses.

35. L'ordenació de l'activitat humana

Però l'activitat humana, talment com procedeix de l'home, així s'ordena a l'home. Ja que l'home, quan obra, no sols modifica les coses i la societat, sinó que també es perfecciona ell mateix. Aprèn moltes coses, cultiva les seves facultats, va més enllà i més amunt d'ell mateix. Aquest creixement, si és rectament entès, és de més preu que les riqueses externes que hom pot acumular. L'home val més per allò que és que per allò que té. Igualment, tot allò que els homes fan per assolir una justícia més gran, una fraternitat més àmplia, una ordenació més humana en el si de les relacions socials, val més que els progressos tècnics. En efecte, aquests progressos poden proporcionar talment la matèria per a la promoció humana; mes, per ells sols, no la poden dur a terme de cap de les maneres.

D'on aquesta és la norma de l'activitat humana: que, segons el disseny i la voluntat divina, s'harmonitzi amb el bé del gènere humà i permeti a l'home individual o posat en societat el cultiu i la realització de la seva íntegra vocació.

36. La justa autonomia de les realitats terrenals

No obstant això, sembla que molts contemporanis nostres temen que, de la unió més estreta de l'activitat humana i de la religió, esdevingui impedida l'autonomia dels homes, de les societats o de les ciències. Si per autonomia de les coses terrenals entenem que les coses creades i les societats mateixes gaudeixen de lleis i valors propis, que han de ser discernits, usats i ordenats gradualment per l'home, exigir-la és del tot recte, cosa que no solament és postulada pels homes del nostre temps, sinó que s'harmonitza també amb la voluntat del Creador. En efecte, per la condició mateixa de la creació, totes les coses són dotades de fermesa, veritat i bondat pròpies i de lleis i ordre propis, que l'home ha de respectar mitjançant el reconeixement dels mètodes que són propis de cadascuna de les ciències i arts. Per tant, la investigació metòdica en totes les disciplines, si procedeix de manera veritablement científica i segons les normes morals, mai no anirà realment contra la fe, perquè les coses profanes i les de la fe s'originen del mateix Déu. Encara més, aquell que, amb ànim humil i constant, s'esforça a investigar la cara oculta de les coses, malgrat ser-ne inconscient, és quasi guiat de la mà de Déu, el qual, sostenint totes les coses, fa que siguin allò que són.

D'on és lícit deplorar certs hàbits mentals que algun cop no mancaren entre els mateixos cristians, per no haver copsat prou la legítima autonomia de la ciència i que, amb les lluites i controvèrsies originades arran d'això, conduïren els esperits de molts fins a l'extrem de pensar que la fe i la ciència es contraposen. Però, si amb els mots autonomia de les coses temporals hom entén que les coses creades no depenen de Déu i que l'home pot usar-ne talment que no les refereixi al Creador, ningú que admeti Déu no sent com són de falses aquestes opinions.

Car la criatura sense el Creador s'esvaeix. D'altra banda, tots els creients de qualsevulla religió oïren sempre la Seva veu i manifestació en el llenguatge de les criatures. Encara més, per l'oblit de Déu la mateixa criatura resta enfosquida.

37. L'activitat humana corrompuda pel pecat

Ara bé, la Sagrada Escripura, amb la qual s'avé l'experiència dels segles, ensenya a la família humana que el progrés humà, que és un gran bé de la humanitat, comporta, però, una gran temptació: car, un cop pertorbat l'ordre dels valors i barrejat el mal amb el bé, els homes i els grups només consideren les coses que els són pròpies i no les dels altres. Amb la qual cosa s'esdevé que el món ja no és un espai de vera fraternitat, mentre que l'acrescut poder de la humanitat amenaça des d'ara de destruir el mateix gènere humà.

Puix que un ardu combat contra els poders de les tenebres amara la universal història humana; combat que, començat des de l'origen del món, perseverarà fins al darrer dia, com diu el Senyor. Inserir en aquesta pugna, l'home ha de combatre contínuament per a adherir-se al bé i, no sense grans treballs, amb l'ajut de la gràcia de Déu, pot assolir la unitat en ell mateix.

Per la qual cosa l'Església de Crist, fiant-se del disseny del Creador, alhora que reconeix que el progrés humà pot servir a la veritable felicitat dels homes, tanmateix, no es pot estar de fer ressonar el que diu l'Apòstol: «No us emmotlleu al món present» (Rm 12,2); és a dir, amb aquell esperit de vanitat i malícia que transforma en instrument de pecat l'activitat humana, ordenada al servei de Déu i de l'home.

Si, doncs, algú pregunta de quina manera pot ser superada aquella misèria, els cristians professen que totes les activitats de l'home, que diàriament es troben en perill per la supèrbia i el desordenat amor propi, han de ser purificades i dutes a la perfecció per la creu i la resurrecció de Crist. Redimit per Crist i fet una nova criatura en l'Esperit Sant, l'home pot i ha d'estimar les coses mateixes, creades per Déu.

Puix que les rep de Déu i les mira i respecta com si fluïssin de la mà de Déu. Donant-ne gràcies al Benefactor i usant i gaudint de les criatures en pobresa i llibertat d'esperit, és introduït en la veritable possessió del món, com qui no té res i ho posseeix tot. «Tot és vostre. Però vosaltres sou de Crist, i Crist és de Déu» (1Co 3,22-23).

38. Cal perfeccionar l'activitat humana en el misteri pasqual

En efecte, el Verb de Déu, pel qual totes les coses han estat fetes, Ell mateix fet carn i habitant en la terra dels homes, home perfecte, entrà en la història del món assumint-la i recapitulant-la personalment. Ell ens revela «que Déu és amor» (1Jn 4,8), i alhora ens ensenya que la llei fonamental de la perfecció humana i, doncs, de la transformació del món és el nou manament de l'amor. Aquells, per tant, que creuen en la caritat divina, els certifica que la via de l'amor resta oberta a tothom i que l'esforç d'instaurar una fraternitat universal no és debades. Alhora ensenya que aquesta caritat no ha de ser seguida només en les grans coses, sinó també i sobretot en les circumstàncies ordinàries de la vida.

Suportant la mort per tots nosaltres, pecadors, ens ensenya amb el seu exemple que també ha de ser portada la creu que la carn i el món posen damunt les espatlles dels qui segueixen la pau i la justícia. Constituït Senyor per la seva resurrecció, Crist, al qual ha estat donat tot poder en el cel i en la terra, obra ja per la força del Seu Esperit en els cors dels homes, no solament suscitant el desig del món venidor, sinó també, per això mateix, animant, purificant i confortant aquells desitjos generosos amb què la família humana s'esforça a fer més humana la seva pròpia vida i sotmetre tota la terra a aquest fi. Ara bé, els dons de l'Esperit són diversos: mentre crida els uns que retin un palès testimoni en pro del desig de l'estança celestial i el conservin vívid en la família humana, crida els altres que es dediquin al servei terrenal dels homes, preparant amb aquest seu ministeri la matèria del regne celestial. No obstant això, allibera tothom a fi que, abnegat l'amor propi i assumides totes les forces terrenals en bé de la família humana, s'estenguin vers les realitats futures, quan la mateixa humanitat esdevindrà oblació acceptable a Déu.

Una penyora d'aquesta esperança i un viàtic per al camí, deixà el Senyor als seus en aquell sagrament de la fe, en el qual els elements de la natura conreats pels homes es converteixen en el Cos i la Sang gloriosos: cena de la comunió fraterna i pregustació del celestial convit.

39. Terra nova i cel nou

Ignorem el temps de l'acabament de la terra i de la humanitat i no coneixem la manera com l'univers serà transformat. Certament passa la figura d'aquest món deformada pel pecat; però som ensenyats que Déu prepara una nova habitació i una nova terra en què habita la justícia, la felicitat de la qual omplirà i superarà tots els desitjos de pau que s'eleven en els cors dels homes. Llavors, vençuda la mort, els fills de Déu seran ressuscitats en Crist i allò que fou sembrat en feblesa i corrupció revestirà la incorrupció; i, romanent la caritat i la seva obra, serà alliberada de la servitud de la vanitat tota aquella criatura que Déu creà en bé de l'home.

Prou som avisats que de res aprofita l'home si guanya tot el món, però es perd ell mateix. No obstant això, l'expectativa de la nova terra no ha d'afeblir, ans més aviat excitar, la sol·licitud de perfeccionar aquesta terra, on creix el Cos d'aquella nova família humana que ja és capaç d'oferir un cert besllum del món nou. Per tant, malgrat que el progrés terrenal hagi de ser acuradament distingit en relació a l'augment del Regne de Crist, no obstant això, en quant pot contribuir a ordenar més bé la societat humana, interessa granment al Regne de Déu.

Car, els béns de la dignitat humana, de la comunió fraterna i de la llibertat, ço és, tots aquests bons fruits de la natura i del nostre esforç, després que els hàgim propagat en la terra, en l'Esperit del Senyor i segons el Seu manament, tot seguit els trobarem novament, purificats emperò, de tota taca, il·luminats i transfigurats, quan Crist retornarà al Pare el regne etern i universal: «regne de veritat i de vida, regne de santedat i de gràcia, regne de justícia, d'amor i de pau». En aquesta terra el Regne ja és present en misteri; però, en venir el Senyor, serà consumat.

CAPÍTOL IV. FUNCIO DE L'ESGLÉSIA EN EL MÓN D'AVUI

40. Mútua relació de l'Església i el món

Totes les coses que per nosaltres han estat dites sobre la dignitat de la persona humana, sobre la comunitat dels homes, sobre el pregon sentit de l'activitat humana constitueixen el fonament de la relació entre l'Església i el món, com també la base de llur mutu diàleg. Per tant, en aquest capítol, pressuposat tot el que ha estat declarat per aquest Concili sobre el misteri de l'Església, la mateixa Església esdevé ara objecte de consideració, en tant que existeix en aquest món i amb ell viu i obra.

Procedint de l'amor del Pare etern, fundada en el temps per Crist Redemptor, unida en l'Esperit Sant, l'Església té un fi saludable i escatològic, que no pot ser plenament assolit si no és en el món futur. Però ella mateixa ja és present ací a la terra, composta d'homes, això és, de membres de la ciutat terrestre que són cridats a això: que formin, ja en la història de el gènere humà, la família dels fills de Déu, la qual ha de ser sempre augmentada fins a l'adveniment del Senyor. Unida certament a causa dels béns celestials i amb ells enriquida, aquesta família, per Crist «ha estat constituïda i ordenada en aquest món com una societat», i ha estat dotada de «mitjans adients d'unió visible i social».

D'aquesta manera, l'Església, «grup visible i comunitat espiritual» alhora, camina juntament amb tota la humanitat i experimenta amb el món la mateixa sort terrenal, i existeix com a ferment i a manera d'ànima de la societat humana, la qual ha de ser renovada en Crist i transformada en família de Déu. Ben cert que aquesta compenetració de la ciutat terrestre i celestial no pot ser percebuda si no és per la fe; encara més, roman com a misteri de la història humana, la qual és pertorbada pel pecat fins a la plena revelació de la claredat dels fills de Déu. Certament, l'Església, perseguint el propi fi

saludable, no solament comunica la vida divina a l'home, sinó que també difon la seva llum reverberant-la d'alguna manera sobre el món univers, principalment a causa del fet que guareix i eleva la dignitat de la persona humana, envigoreix l'estructura de la societat humana i imbueix d'un més pregon sentit i significació l'activitat quotidiana dels homes. D'aquesta manera, l'Església, per mitjà de cadascun dels seus membres i de tota la seva comunitat, creu que pot contribuir molt a fer més humana la família dels homes i llur història.

Endemés, l'Església Catòlica gustosament valora molt tot allò que, per a realitzar la mateixa funció, han aportat i aporten, amb obra amiga, les altres Esglésies cristianes o comunitats eclesiàstiques. Alhora, té la ferma persuasió que, en la preparació de l'Evangelí, ella pot ser ajudada, molt i de variada manera, pel món, ja sigui per cadascun dels homes, o per la societat humana. Hom exposa alguns principis generals entorn de la deguda promoció d'aquest mutu intercanvi i ajut, en aquelles coses que són d'alguna manera comunes a l'Església i al món.

41. L'ajut que l'Església s'esforça a prestar a cadascun dels homes

L'home d'avui fa camí vers un més ple desenvolupament de la seva personalitat i vers el descobriment i l'afirmació com més va més grans dels seus drets. Ara bé, posat el fet que, a l'Església, li ha estat confiat de manifestar el misteri de Déu, que és el fi últim de l'home, ella mateixa obre simultàniament a l'home el sentit de la seva pròpia existència, ço és, l'íntima veritat sobre l'home. Veritablement, l'Església sap que només Déu, el qual ella serveix, respon als profundíssims desitjos del cor humà, el qual mai no se satisfà plenament amb els nodriments terrestres.

Sap, a més a més, que l'home incessantment incitat per l'Esperit de Déu, mai no serà del tot indiferent entorn del problema de la religió, tal com es comprova no sols per l'experiència dels segles passats, sinó també pel múltiple testimoniatge dels nostres temps. En efecte, l'home sempre desitjarà de saber, almenys confusament, quin és el significat de la seva vida, de la seva activitat i de la seva mort. La presència mateixa de l'Església li rememora aquests problemes. Ara bé, només Déu, que creà l'home a la seva imatge i el redimí del pecat, ofereix pleníssima resposta a aquestes qüestions; i, això, per mitjà de la Revelació en el seu Fill, que es féu home. Qualsevulla que segueixi Crist, Home perfecte, també ell es fa més home.

A partir d'aquesta fe, l'Església pot sostreure la dignitat de la natura humana de tots els canvis d'opinió; els quals, per exemple, o deprimeixen excessivament el cos humà o l'exalten immoderadament. Per cap altra llei humana no poden ser tan adientment assegurades la dignitat personal i la llibertat de l'home, com per l'Evangelí de Crist, confiat a l'Església. Ja que aquest Evangelí anuncia i proclama la llibertat dels fills de Déu, refusa tota servitud, la qual flueix, en darrer terme, del pecat, respecta santament la dignitat de la consciència i la seva lliure decisió, ensenya incessantment a reduplicar tots els talents humans al servei de Déu i dels homes, bo i encomanant, en darrer terme, tots a la caritat de tothom. Això correspon a la llei fonamental de l'economia cristiana. Perquè, si bé és Salvador el mateix Déu que és alhora Creador, com també és el mateix el Senyor de la història humana i el de la història de la salvació, tanmateix, en aquest ordre diví, la justa autonomia de la criatura i, principalment, de l'home, lluny de ser suprimida, és més aviat restituïda a la seva dignitat i hi és refermada.

Per tant, l'Església, en virtut de l'Evangelí que li ha estat confiat, proclama els drets dels homes i reconeix i estima granment el dinamisme del temps actual per mitjà del qual aquests drets són promoguts arreu. Moviment que, no obstant això, ha de ser imbuït de l'esperit de l'Evangelí i ha de ser defensat contra tota mena de falsa autonomia. Perquè estem sotmesos a la temptació d'albirar que els nostres drets personals només són

plenament garantits quan són deslligats de tota norma de la Llei divina. Per aquest camí, la dignitat de la persona humana, en comptes de ser salvada, més aviat mor.

42. L'ajut que l'Església s'esforça a oferir a la societat humana

La unió de la família humana es reforça molt i es completa amb la unitat de la família dels fills de Déu fonamentada en Crist.

Certament, la missió pròpia que Crist confià a la seva Església no és d'ordre polític, econòmic o social, sinó que el fi que li prefixà és d'ordre religiós. Però, veritablement, d'aquesta mateixa missió religiosa flueixen una funció, una llum i unes forces que poden servir per a constituir i envigorir, segons la Llei divina, la comunitat dels homes. Així mateix, on sigui necessari, segons les circumstàncies dels temps i llocs, també ella pot – més encara, ha de– suscitar obres en servei dels homes, destinades, però, principalment, als pobres, com ara les obres de misericòrdia i altres de semblants.

A més a més, l'Església reconeix tot el que de bo hi ha en el dinamisme social d'avui, sobretot l'evolució vers la unitat, el procés d'una sana socialització i associació civil i econòmica. En efecte, la promoció de la unitat es vincula amb l'íntima missió de l'Església, com sigui que ella és «en Crist, com el sagrament, o sigui el signe i instrument, de l'íntima unió amb Déu i de la unitat de tot el gènere humà». D'aquesta manera mostra al món que la veritable unió social externa flueix de la unió de les ments i dels cors, és a dir d'aquella fe i caritat amb les quals, en l'Esperit Sant, la seva unitat ha estat indissolublement fundada. Perquè la força que l'Església és capaç d'injectar en l'actual societat dels homes consisteix en aquella fe i caritat dutes a eficiència de vida, i no en un domini extern a exercir amb mitjans merament humans.

Ultra això, donat que, en virtut de la seva missió i naturalesa, no resta lligada a cap forma particular de cultura o bé sistema polític, econòmic o social, l'Església, a partir d'aquesta seva universalitat, pot constituir un lligam estretíssim entre les diverses comunitats dels homes i les nacions, a condició que, aquestes, confiïn en ella i reconeixin realment la seva veritable llibertat amb vista a aconseguir aquesta seva missió. Per aquesta raó, l'Església exhorta els seus fills, i també tots els homes, que, en aquest familiar esperit de fills de Déu, superin totes les dissensions entre les nacions i races i proporcionin fermesa interna a les justes associacions humanes.

Per tant, quantes coses veritables, bones i justes es troben en les més diverses institucions que el gènere humà ha fundat i funda contínuament en favor propi, el Concili les considera amb gran respecte. A més, l'Església declara que vol ajudar i promoure totes les institucions esmentades, en la mesura que això depèn d'ella i pot unir-se amb la seva missió. Ella no desitja res amb tant d'ardor com que, bo i servint el bé de tothom, pugui desenvolupar-se lliurement sota qualsevol règim que reconeixi els drets fonamentals de la persona i de la família i les necessitats del bé comú.

43. L'ajut que l'Església s'esforça a donar a l'activitat humana per mitjà dels cristians

El Concili exhorta els cristians, ciutadans d'una i altra ciutat, que s'afanyin a complir fidelment els seus deures terrenals, i, això, guiats per l'esperit de l'Evangeli. S'aparten de la veritat aquells qui, sabedors que nosaltres no tenim ací una ciutat permanent, sinó que en cerquem una de futura, pensen que poden, per tal raó, descurar els seus deures terrenals, no parant esment al fet que ells resten més obligats per la mateixa fe a aconseguir-los, segons la vocació per la qual cadascú ha estat cridat. Però no erren menys els qui, al contrari, opinen que ells poden immerngir-se talment en els negocis terrenals com si aquests fossin del tot aliens a la vida religiosa, ja que pensen que aquesta consisteix solament en actes de culte i en el compliment de certs deures morals. Aquella separació de molts entre la fe que

professen i la vida quotidiana ha de ser considerada entre els errors més greus del nostre temps. Ja en l'Antic Testament, els Profetes blasraven amb vehemència aquest escàndol i, en el Nou Testament, el mateix Jesucrist l'amenaçava molt més amb greus penes. Per tant, que hom no oposi falsament entre si les activitats professionals i socials, d'una banda, i la vida religiosa, d'una altra. El cristià que negligeix els seus deures temporals negligeix els seus deures envers el proïsme, més encara negligeix el mateix Déu i posa en perill la seva eterna salvació. Que els cristians s'alegrin, més aviat, rere l'exemple de Jesús, que exercí l'artesanat, del fet que poden exercir totes les seves activitats terrenals unint els esforços humans, domèstics, professionals, científics o tècnics en una síntesi vital amb els béns religiosos, sota l'altíssima ordenació dels quals totes les coses es coordinen per a la glòria de Déu.

Pertoquen als laics pròpiament, encara que no exclusivament, els deures i les activitats temporals. Per tant, quan, ja sigui individualment o en associació, actuïn com a ciutadans del món, no sols observaran les lleis pròpies de cada disciplina, ans maldaran per adquirir una veritable perícia en aquests camps. Cooperaran gustosament amb els homes que persegueixen els mateixos fins. Reconeixent les exigències de la fe i dotats de la força d'aquesta, onsevulla que sigui necessari, que creïn sense vacil·lar noves iniciatives i les duguin a terme. Correspon a llur consciència, un cop formada adequadament, que la llei divina s'inscriu en la vida de la ciutat terrenal. Ara bé, que els laics esperin llum i força espiritual dels sacerdots. Nogensmenys, que no pensin que llurs pastors són sempre tan experts que, en tota qüestió que sorgeixi, ni que sigui greu, poden tenir a punt la solució concreta, o que han estat enviats per fornir-la; més aviat, que ells, il·luminats per la saviesa cristiana i atenent amb respecte la doctrina del Magisteri, assumeixin llur pròpia responsabilitat.

Sovint, la mateixa visió cristiana de les coses els inclinarà, en certes circumstàncies, vers una solució determinada. No obstant això, altres fidels, portats per una sinceritat no pas més petita –com passa sovint i, per cert, de manera legítima–, jutjaran altrament entorn de la mateixa qüestió. I si les solucions proposades per una banda i per l'altra, fins i tot enllà de la intenció de les parts, són per molts fàcilment enllaçades amb el missatge evangèlic, cal que recordin que, en aquests casos, a ningú no li és lícit de reivindicar exclusivament per a ell, en favor de la seva sentència, l'autoritat de l'Església. Ara bé, que s'esforcin sempre a il·luminar-se mútuament amb un col·loqui sincer, mantenint la mútua caritat i essent sol·lícits abans que res del bé comú.

Mes els laics, els quals han de dur a terme una activa participació en tota la vida de l'Església, no solament tenen l'obligació d'imbuir d'esperit cristià el món, sinó que són cridats també a això: que en totes les coses, sens dubte al bell mig de la societat humana, siguin testimonis de Crist.

Ara bé, que els Bisbes, als quals ha estat confiada la funció de dirigir l'Església de Déu juntament amb els seus preveres, de tal manera prediquin el missatge de Crist que totes les activitats terrenals dels fidels siguin amarades per la llum de l'Evangeli. Que recordin a més a més tots els pastors que ells, amb el seu estil quotidià de vida i amb la seva sol·licitud, mostren al món el rostre de l'Església, a partir del qual els homes jutgen la força i la veritat del missatge cristià. Que demostrin amb la vida i la paraula, juntament amb els religiosos i amb els seus fidels, que l'Església, per la seva sola presència, amb tots els dons que conté, és font inescotable d'aquelles virtuts de les quals el món modern es troba màximament necessitat. Que amb estudis assidus es facin talment aptes que puguin realitzar la part que els pertoca en el diàleg que cal establir amb el món i amb els homes de qualsevulla opinió. Ara bé, que tinguin en el cor, de bell antuvi, les paraules del Concili: «Com sigui que el gènere humà, avui, s'aglutina com més va més vers la unitat civil, econòmica i social, oi més cal que els sacerdots, un cop units la seva cura i el seu treball

sota el guiatge dels Bisbes i del Summe Pontífex, eliminin tot motiu de dispersió, a fi que tota el gènere humà sigui menada vers la unitat de la família de Déu».

Malgrat que l'Església, per la força de l'Esperit Sant, hagi romàs fidel esposa del seu Senyor i mai no hagi cessat d'ésser signe de salvació en el món, no obstant això, ella mateixa no ignora gens ni mica que, entre els seus membres, clergues o laics, no mancaren, al llarg d'una sèrie de molts segles, els qui foren infidels a l'Esperit de Déu. També en aquest temps nostre no s'amaga a l'Església quant disten, entre ells, el missatge aportat per ella i la feblesa humana d'aquells als quals l'Evangelí és confiat. Jutgi el que jutgi la història pel que fa a aquests defectes, hem de ser-ne conscients i els hem de combatre amb coratge, a fi que no causin detriment a la difusió de l'Evangelí. L'Església sap alhora quant, ella mateixa, ha d'anar madurant contínuament, a partir de l'experiència dels segles, en el perfeccionament de la seva relació amb el món. Guiada per l'Esperit Sant, l'Església Mare «exhorta» incessantment els seus fills «a la purificació i renovació, a fi que el signe de Crist resplendeixi amb més claredat sobre la faç de l'Església».

44. L'ajut que l'Església rep del món d'avui

Ara bé, així com interessa al món reconèixer l'Església com una realitat social de la història i ferment seu, així la mateixa Església no ignora quant ha rebut de la història i de l'evolució del gènere humà.

L'experiència dels segles passats, el progrés de les ciències, els tresors amagats en les vàries formes de cultura humana, per mitjà dels quals la mateixa naturalesa de l'home es palesa amb més plenitud i s'obren nous camins a la veritat, també són profitosos per a l'Església. En efecte, ella mateixa, des de l'inici de la seva història, aprengué d'expressar el missatge de Crist amb l'ajut dels conceptes i de les llengües dels diversos pobles i s'esforçà a il·lustrar-lo amb la saviesa dels filòsofs, amb aquesta finalitat: per a adaptar l'Evangelí a la capacitat de tothom i a les exigències dels savis, en la mesura que era pertinent. Ben cert que aquesta predicació adaptada de la paraula revelada ha de romandre llei de tota evangelització. Ja que així s'estimula en tota nació la capacitat d'expressar a la seva manera el missatge de Crist i, alhora, es promou un viu intercanvi entre l'Església i les diverses cultures dels pobles. A fi d'augmentar tal intercanvi, l'Església, sobretot en els nostres temps –en què les coses es transformen amb màxima rapidesa i les maneres de pensar canvien molt–, té particular necessitat de l'ajut d'aquells qui, vivint en el món, coneixen bé les vàries institucions i disciplines i n'entenen l'íntim tarannà, tant si es tracta de creients com de no creients. Pertoca a tot el Poble de Déu, principalment als pastors i teòlegs, amb l'ajut de l'Esperit Sant, auscultar, discernir i interpretar els distints llenguatges del nostre temps i jutjar-los sota la llum de la paraula divina, a fi que la Veritat revelada pugui sempre ser percebuda més pregonament, ser més ben entesa i ser proposada més aptament.

Posat el fet que l'Església posseeix una visible estructura social, signe certament de la seva unitat amb Crist, pot ser també enriquida, i ho és, per l'evolució de la vida social humana; no com si li manqués quelcom en la constitució que li ha estat donada per Crist, sinó per a conèixer-la més pregonament, expressar-la més bé i acomodar-la més feliçment als nostres temps. Ella mateixa, amb ànim agraït, percep que, en la seva comunitat, no menys que en cadascun dels seus fills, rep un ajut variat de part dels homes de qualsevol grau i condició. En efecte, tots els qui promouen la comunitat humana en l'ordre de la família, la cultura, la vida econòmica i social, així com de la política, tant nacional com internacional, aporten també, segons el pla de Déu, un ajut no pas petit a la comunitat eclesial, en la mesura que aquesta depèn de les realitats exteriors. Encara més, l'Església confessa que va treure molt profit i en pot treure molt fins i tot de l'oposició d'aquells que li són adversaris o la persegueixen.

45. Crist, alfa i omega

L'Església, bo i ajudant el món i rebent-ne moltes coses, tendeix únicament a això: que el Regne de Déu vingui i que sigui instaurada la salvació del gènere humà. Ara, tota mena de bé que el poble de Déu, en el temps de la seva peregrinació terrenal, pot oferir a la família dels homes, prové d'això: que l'Església és «universal sacrament de salvació», que manifesta i alhora obra el misteri de l'amor de Déu envers l'home. En efecte, el Verb de Déu, pel qual totes les coses han estat fetes, s'ha fet carn; a fi que, home perfecte, salvés tothom i ho recapitulés tot. El Senyor és el fi de la història humana, el punt vers el qual tendeixen els desitjos de la història i de la civilització, el centre del gènere humà, el goig de tots els cors i la plenitud de llurs aspiracions. Ell és aquell qui el Pare ressuscità d'entre els morts, l'exaltà i el posà a la seva dreta, constituint-lo jutge dels vius i dels morts. Vivificats i units en el Seu Esperit, peregrinem vers la consumació de la història humana que s'harmonitza plenament amb el disseny del Seu Amor: «unir en el Crist totes les coses, tant les del cel com les de la terra» (Ef 1,10).

Diu el Senyor mateix: «Vinc de seguida, i m'acompanya la meva recompensa, per pagar a cadascú segons les seves obres. Jo sóc l'Alfa i l'Omega, el primer i el darrer, el principi i la fi» (Ap 22,12-13).

SEGONA PART. ALGUNS PROBLEMES MÉS URGENTS

46. PROEMI

El Concili, després d'haver exposat quina és la dignitat de la persona humana, com també quina tasca, individual o social, ha estat cridada a accomplir en el món univers; sota la llum de l'Evangeli i de l'experiència humana, adreça ara l'atenció de tothom vers certes necessitats més urgents d'aquest temps, les quals afecten màximament el gènere humà.

Entre les moltes coses que avui estimulen la sol·licitud de tothom, plau de recordar principalment aquestes: el matrimoni i la família, la cultura humana, la vida economicosocial i política, la unió de la família dels pobles i la pau. Entorn de cadascuna d'aquestes coses, que brillin els principis i les llums que emanen de Crist, pels quals els fidels cristians siguin conduïts i tots els homes siguin il·luminats en la recerca de la solució de tants problemes complexos.

CAPÍTOL I. EL FOMENT DE LA DIGNITAT DEL MATRIMONI I DE LA FAMÍLIA

47. El matrimoni i la família en el món d'avui

El benestar de la persona i de la societat humana i cristiana es connecta estretament amb la prosperitat de la comunitat conjugal i familiar. Per això els cristians, juntament amb tots els qui tenen en gran estima la mateixa comunitat, frueixen sincerament pels variats recursos amb què avui els homes progressen amb vista a fomentar aquesta comunitat d'amor i a respectar la vida, i amb els quals els cònjuges i els pares són ajudats en llur excelsa funció. D'on, a més a més, esperen millors beneficis i s'afanyen a promoure'ls.

Ara bé, la dignitat d'aquesta institució no rellueix arreu amb la mateixa claredat, com sigui que és enfosquida per la poligàmia, per la pesta del divorci, per l'anomenat amor lliure i per altres deformacions; a més a més, l'amor nupcial és profanat més sovint per l'egoisme, l'hedonisme i els usos il·lítics contra la generació. Endemés, les actuals condicions econòmiques, sociopsicològiques i civils introdueixen en la família perturbacions no pas lleus. Finalment, en certes parts del món s'observen, no sense sol·licitud, els problemes

sorgits de l'increment demogràfic. Amb totes les quals coses les consciències són angoixades. No obstant això, la força i el vigor de la institució matrimonial i familiar es palesen també pel fet que els profunds canvis de la societat actual, no obstant les dificultats que en provenen, manifesten molt sovint, de variades maneres, l'índole veritable d'aquesta institució.

Per aquesta raó, el Concili, fent llum més clara sobre alguns capítols de la doctrina de l'Església, pretén il·luminar i confortar els cristians i tots els homes que s'esforcen a defensar i promoure la dignitat nativa de l'estat matrimonial i el seu eximi valor sagrat.

48. La santedat del matrimoni i de la família

L'íntima comunitat de vida i d'amor conjugal, fundada pel Creador i proveïda per les seves lleis, s'estableix pel pacte conjugal, és a dir, per l'irrevocable consentiment personal. D'aquesta manera, per l'acte humà en virtut del qual els cònjuges es lliuren i es reben recíprocament, s'origina una institució ferma, per ordenació divina, també davant la societat; aquest vincle sagrat, amb vista al bé tant dels cònjuges i de la prole, com de la societat, no depèn de l'albir humà. Ara bé, Déu mateix és l'autor del matrimoni, dotat de diversos béns i fins; totes les quals coses són de màxima importància en bé de la continuïtat del gènere humà, en bé del profit personal i de la sort eterna de cadascun dels membres de la família, en bé de la dignitat, estabilitat, pau i prosperitat de la mateixa família i de tota la societat humana. Mes per la seva índole natural, la mateixa institució del matrimoni i l'amor conjugal s'ordenen a la procreació i educació de la prole i en són coronats com pel seu apogeu. Així doncs, l'home i la dona, que pel pacte conjugal «ja no són dos, sinó una sola carn» (Mt 19,6), amb l'íntima unió de persones i obres es presten recíproc ajut i servei, i experimenten el sentit de llur unitat i l'assoleixen més plenament cada dia. Aquesta unió íntima, en tant que donació recíproca de dues persones, com també el bé dels fills, exigeixen la plena fidelitat dels cònjuges i urgeixen llur indissoluble unitat.

Crist Senyor va beneir abundantament aquesta multiforme dilecció eixida de la divina font de la caritat i constituïda a exemple de la seva unió amb l'Església. En efecte, com Déu, temps ha, sortí al pas del seu poble amb un pacte d'amor i de fidelitat, així ara el Salvador dels homes i l'Espòs de l'Església surt a l'encontre dels fidels cristians cònjuges per mitjà del sagrament del matrimoni. A més a més, roman amb ells a fi que, talment com estimà l'Església i es lliurà per ella, així també els cònjuges, amb lliurament recíproc, s'estimin l'un a l'altre amb perpètua fidelitat. El genuí amor conjugal és assumit amb vista a l'amor diví i és regit i enriquit per la força redemptora de Crist i per l'acció salvífica de l'Església, a fi que els cònjuges siguin guiats eficaçment vers Déu i siguin ajudats i confortats en la sublim funció de pare i mare. Per aquesta raó els cònjuges cristians, amb vista als deures i a la dignitat de llur estat, són envigorits i quasi consagrats per un sagrament peculiar, realitzant, en virtut d'aquest, llur funció conjugal i familiar, bo i imbuïts de l'esperit de Crist, pel qual tota la seva vida és amarada de fe, esperança i caritat; s'apropen com més va més a llur pròpia perfecció i recíproca santificació i, per tant, conjuntament, a la glòria de Déu.

D'on, precedint-hi els mateixos pares amb l'exemple i l'oració familiar, els fills, i encara tots els qui habiten en l'àmbit de la família, trobaran més fàcilment el camí de la humanitat, de la salvació i de la santedat. Els cònjuges, però, adornats amb la dignitat i la funció de la paternitat i la maternitat, compliran diligentment el deure de l'educació, principalment la religiosa, que els pertoca en primer lloc.

Els fills, com a membres vius de la família, contribueixen amb faisó pròpia a la santificació dels pares. Perquè amb agraït afecte, amb pietat i confiança respondran als beneficis dels pares i els assistiran, fills com són, en les adversitats, com també en la soledat de la senectut. La viduïtat, assumida amb fortalesa com a continuïtat de la vocació conjugal, serà

honorada per tothom. La família comunicarà també generosament les seves riqueses espirituals a les altres famílies. Per això la família cristiana, posat el fet que emana del matrimoni, que és imatge i participació del pacte d'amor de Crist i l'Església, farà palesa a tothom la viva presència del Salvador en el món i l'autèntica naturalesa de l'Església, ja sigui amb l'amor dels cònjuges, amb la generosa fecunditat, la unitat i la fidelitat, o amb l'amable cooperació de tots els membres.

49. L'amor conjugal

Moltes vegades, els promesos i els cònjuges són convidats per la paraula divina a alimentar i fomentar, amb cast amor, el prometatge, i amb indivís amor, el matrimoni. També molts homes del nostre temps magnifiquen el veritable amor entre marit i muller, manifestat de diverses maneres segons els honestos costums de pobles i temps. Ara bé, aquest amor, en tant que eminentment humà, posat el fet que s'adreça de persona a persona amb l'afecte de la voluntat, abraça el bé de tota la persona i, per tant, és capaç d'enriquir amb una dignitat peculiar les expressions de l'ànima i del cos, i d'ennobrir-les amb els elements i els signes especials de l'amistat conjugal. El Senyor es dignà a guarir, perfeccionar i elevar aquest amor amb un do especial de gràcia i de caritat. Tal amor, en associar alhora realitats humanes i divines, mena els cònjuges al lliure i recíproc do de si mateixos, provat amb tendre afecte i amb obra, i amara tota llur vida; encara més, es perfecciona i creix amb la seva mateixa generosa activitat. Així, doncs, supera àmpliament la mera inclinació eròtica, la qual, egoïstament cultivada, s'esvaeix ràpidament i miserable.

Aquesta dilecció s'expressa en l'obra pròpia del matrimoni i s'hi perfecciona singularment. Per tant, els actes amb els quals els cònjuges s'uneixen entre ells íntimament i casta són honestos i dignes; i, exercits de manera veritablement humana, signifiquen i fomenten la recíproca donació per la qual s'enriqueixen l'un a l'altre amb ànim joiós i agraït. Aquell amor, ratificat per la recíproca fidelitat i, principalment, consagrat pel sagrament de Crist, és indissolublement fidel enmig de la prosperitat i de l'adversitat, en cos i ànima, i, per tant, roman aliè a tot adulteri i divorci. La unitat del matrimoni es palesa lluminosament confirmada pel Senyor, per causa també de la igual dignitat tant de l'home com de la dona, la qual ha de ser reconeguda en recíproc i ple amor. Ara bé, cal una virtut insigne per a complir constantment els deures d'aquesta vocació cristiana; per aquesta raó, els cònjuges, envigorits per la gràcia amb vista a una vida santa, conrearan assíduament i demanaran en la pregària la fermesa de l'amor, la grandesa d'ànima i l'esperit de sacrifici.

El genuí amor cristià, però, gaudirà de més alta estimació i entorn d'ell es formarà una sana opinió pública, si els cònjuges cristians excel·leixen pel testimoni de fidelitat i harmonia en el mateix amor, com també per la sol·licitud d'educar els fills, i si realitzen la part que els correspon en la necessària renovació cultural, psicològica i social en pro del matrimoni i de la família. Els joves han de ser instruïts adientment i en el temps oportú sobre la dignitat, la funció i l'obra de l'amor conjugal, principalment al si de la mateixa família, a fi que, formats en el cultiu de la castedat, puguin passar, en l'edat convenient, d'un honest prometatge a les noces.

50. La fecunditat del matrimoni

El matrimoni i l'amor conjugal, per la seva índole, s'ordenen a la procreació i educació de la prole. Els fills són sens dubte el do excel·lentíssim del matrimoni i contribueixen màximament al bé dels seus pares. El mateix Déu que digué «no és bo que l'home estigui sol» (Gn 2,18) i que «des del principi, els va fer home i dona» (Mt 19,4), volent-li comunicar una especial participació en la seva pròpia obra creadora, beneí l'home i la dona dient: «sigueu fecunds i multipliqueu-vos» (Gn 1,28). D'on el veritable cultiu de l'amor conjugal i tota la raó de la vida familiar que en sorgeix, no posposats pas els restants fins

del matrimoni, tendeixen a això: que els cònjuges estiguin disposats amb fermesa d'ànim a cooperar amb l'amor del Creador i Salvador, que per mitjà d'ells dilata i enriqueix, dia rere dia, la Seva família.

En el deure de transmetre i educar la vida humana, que ha de ser considerat com la seva pròpia missió, els cònjuges saben que són cooperadors de l'amor de Déu creador i talment els seus intèrprets. Per tant, compliran llur funció amb humana i cristiana responsabilitat; i, amb dòcil reverència envers Déu, amb comú consell i esforç es formaran un judici recte, atenent tant el seu propi bé, com el bé dels fills, adés els que ja han nascut, adés els que es preveuen futurs, discernint les condicions, ara materials ara espirituals, dels temps i de l'estat de vida i tenint en compte, finalment, el bé de la comunitat familiar, de la societat temporal i de la mateixa Església.

Els mateixos cònjuges, en darrer terme, han de realitzar aquest judici davant Déu. Ara bé, que els cònjuges cristians siguin conscients, en llur mode d'obrar, que no poden procedir segons el seu arbitratge, sinó que s'han de regir sempre per la consciència, la qual s'ha de conformar a la mateixa llei divina, dòcils envers el Magisteri de l'Església que la interpreta autènticament sota la llum de l'Evangelí. Aquella llei divina mostra la plena significació de l'amor conjugal, el protegeix i l'empeny vers la seva perfecció veritablement humana. Així els cònjuges cristians, confiant en la Divina Providència i conreant l'esperit de sacrifici, glorifiquen el Creador i s'esforcen per la perfecció en Crist, quan compleixen la funció de procrear amb generosa, humana i cristiana responsabilitat. Entre els cònjuges que satisfan, d'aquesta manera, la missió que els ha estat confiada per Déu, han de ser recordats peculiarment aquells que, amb prudent i comú consell, reben també, amb magnanimitat, una més nombrosa descendència, la qual ha de ser convenientment educada.

Ara bé, el matrimoni no ha estat instituït només per a la procreació, sinó que la mateixa índole del pacte indissoluble entre persones i el bé de la prole exigeixen també que el recíproc amor dels cònjuges es mostri, progressi i maduri amb recte ordre. Per tant, ni que la prole, sovint tan desitjada, manqui, el matrimoni resta com a consuetud i comunió de tota la vida i conserva el seu valor i indissolubilitat.

51. Harmonització de l'amor conjugal i del respecte de la vida humana

El Concili sap que els cònjuges, en l'harmònica ordenació de la vida conjugal, són sovint destorbats per certes condicions del viure d'avui i que poden trobar-se en circumstàncies en les quals el nombre de la prole no pot ser augmentat, almenys per un temps, i en què el cultiu de l'amor fidel i la plena consuetud de vida no es mantenen sense dificultat. Ara bé, allí on l'íntima vida conjugal s'interromp, pot perillar no rarament el bé de la fidelitat i pot enfonsar-se el bé de la prole, ja que llavors corren risc l'educació dels fills alhora que la fortalesa per a acceptar ulterior descendència.

N'hi ha que gosen aportar a aquests problemes solucions gens honestes, encara més, que no els fa basarda de matar; l'Església, però, recorda de nou que no pot existir una veritable contradicció entre les lleis divines de transmetre la vida i de fomentar el genuí amor conjugal.

En efecte, Déu, Senyor de la vida, encomanà als homes l'excels ministeri de custodiar la vida, el qual s'ha d'acomplir d'una manera digna de l'home. Així, doncs, la vida, des de la concepció, ha de ser protegida amb màxima cura: l'avortament i l'infanticidi són crims nefasts. Ara bé, l'índole sexual de l'home, com també la facultat humana d'engendrar superen admirablement ço que s'esdevé en els graus inferiors de la vida; per tant, els actes propis de la vida conjugal, ordenats segons la genuïna dignitat humana, han de ser reverenciats amb gran observança. Així, doncs, l'índole moral del mode d'obrar, quan es tracta de compaginar l'amor conjugal amb la responsable transmissió de la vida, no depèn

de la sola sincera intenció i estimació dels motius, sinó que s'ha de determinar a partir de criteris objectius, presos de la natura de la persona i dels seus actes, els quals respecten l'íntegre sentit de la recíproca donació i de la humana procreació en un context de veritable amor; la qual cosa no es pot realitzar a no ser que la virtut de la castedat conjugal sigui sincerament conreada. Als fills de l'Església, recolzats en aquests principis, no els és lícit, en la regulació de la procreació, d'entrar en camins que són reprovats pel magisteri, quan explica la llei divina.

Ara bé, que sigui ben clar per a tothom que la vida dels homes i la funció de transmetre-la no es restringeixen només a aquest temps, i que no es poden entendre ni commensurar únicament per ell, sinó que miren sempre l'etern destí dels homes.

52. Tothom ha de vetllar per la promoció del matrimoni i de la família

La família és una escola de la més abundant humanitat. Però perquè pugui assolir la plenitud de la seva vida i missió, calen una benèvola comunicació espiritual i un comú acord conjugal, com també una diligent cooperació dels pares en l'educació dels fills. La presència activa del pare és molt profitosa per a llur formació; però també ha de ser salvaguardada la cura domèstica de la mare, de la qual tenen sobretot necessitat els fills més joves, sense que sigui posposada la legítima promoció social de la dona. Que els fills siguin talment educats que, un cop arribats a l'edat adulta, puguin seguir amb ple sentit de la responsabilitat llur vocació, incloent-hi la sagrada, i elegir un estat de vida, segons el qual, si es casen, puguin fundar una família pròpia en condicions morals, socials i econòmiques propícies. És cosa dels pares o dels tutors que s'ofereixin com a guies als joves, pel que afecta a fundar una família, amb consell prudent, el qual ha de ser gustosament escoltat per ells; que es guardin, però, d'empènyer-los, amb coacció directa o indirecta, a contraure matrimoni o a elegir consort.

D'aquesta manera, la família –en què diverses generacions convergeixen i s'ajuden mútuament a adquirir una saviesa més plena i a harmonitzar els drets de les persones amb les altres exigències de la vida social–, constitueix el fonament de la societat. Per tant, tots els qui influeixen en les comunitats i grups socials han de contribuir eficaçment a la promoció del matrimoni i de la família. Que el poder civil consideri, com a sagrada comesa, reconèixer, protegir i promoure la seva veritable índole, tutelar la moralitat pública i afavorir la prosperitat domèstica.

El dret dels pares a procrear la prole i a educar-la en el si de la família ha de ser salvaguardat. Que amb pròvida legislació i amb iniciatives variades siguin també protegits, alhora que sostinguts amb adequat ajut, aquells que es troben infeliçment mancats del bé de la família.

Que els fidels cristians, bo i redimint el temps present i discernint les coses eternes de les formes mutables, promoguin diligentment els béns del matrimoni i de la família, ja sigui amb el testimoniatge de la pròpia vida, o amb l'acció concorde amb els homes de bona voluntat; d'aquesta manera, superades les dificultats, proveiran a les necessitats i als avantatges de la família que s'adiuen als nous temps. Per tal d'assolir l'esmentat fi, seran de gran ajut el sentit cristià dels fidels, la recta consciència moral dels homes, com també la saviesa i la competència dels versats en les disciplines sagrades.

Els erudits en les ciències, principalment les biològiques, mèdiques, socials i psicològiques, poden contribuir molt al bé del matrimoni i de la família i a la pau de les consciències, si, contrastant estudis, s'esforcen a elucidar més pregonament les diverses condicions que afavoreixen l'ordenació de la procreació humana.

És cosa dels sacerdots, un cop rebuda la deguda erudició pel que fa a la realitat familiar, de fomentar la vocació dels cònjuges amb diversos mitjans pastorals: la predicació de la

paraula de Déu, el culte litúrgic o altres ajuts espirituals en llur vida conjugal i familiar, enfortir-los pacientment i humana en les dificultats i confortar-los en la caritat a fi que es formin famílies radiant.

Les distintes obres, principalment les associacions de famílies, s'esforçaran a confirmar, amb la doctrina i l'acció, els joves i els mateixos cònjuges, principalment els casats de nou, i a formar-los per a la vida familiar, social i apostòlica.

Finalment, que els cònjuges mateixos, fets a imatge del Déu viu i constituïts en un veritable ordre de persones, estiguin units amb afecte igual, mentalitat pariona i recíproca santedat, a fi que, havent seguit Crist, principi de la vida, en els goigs i sacrificis de llur vocació, per mitjà de llur fidel amor esdevinguin testimonis d'aquell misteri de dilecció que el Senyor revelà al món amb la seva mort i resurrecció.

CAPÍTOL II. LA DEGUDA PROMOCIÓ DEL PROGRÉS DE LA CULTURA

53. Introducció

Pertany a la persona mateixa de l'home que no accedeixi a una veritable i plena humanitat si no és per mitjà de la cultura, és a dir conreant els béns i els valors de la natura. Per tant, onsevulla que es tracti de la vida humana, la natura i la cultura es connecten ben íntimament.

Amb el mot cultura s'indiquen, en sentit general, totes aquelles coses amb les quals l'home perfecciona i desenvolupa els múltiples dots de l'ànima i del cos; procura reduir al seu poder, amb el coneixement i el treball, tota la terra; fa més humana, amb el progrés dels costums i de les institucions, la vida social, tant en la família com en tota la convivència civil; finalment, [totes les coses amb les quals], en el decurs dels temps, expressa, comunica i conserva en les seves obres grans experiències espirituals i aspiracions, a fi que serveixin al progrés de molts, més encara de tota el gènere humà.

Se'n segueix que la cultura humana presenta necessàriament un aspecte històric i social, i que la paraula cultura assumeix sovint un significat sociològic i també etnològic. Ara bé, en aquest sentit hom parla de pluralitat de cultures. Perquè, a partir de la diversa manera d'usar de les coses, realitzar el treball i expressar-se, practicar la religió i formar els costums, estatuir lleis i institucions jurídiques, augmentar les ciències i les arts i conrear la bellesa, s'originen diverses condicions comunes de vida i formes vàries d'estructurar els béns de la vida. D'aquesta manera, a partir dels usatges rebuts, es forma el patrimoni propi de cada comunitat humana. Així també, es constitueix un àmbit definit i històric en el qual s'insereix l'home de cada poble i època, i del qual obté els béns per a promoure el cultiu humà i civil.

Secció I: Les condicions de la cultura en el món d'avui

54. Les noves formes de vida

Les condicions de vida de l'home modern han estat profundament transformades des del punt de vista social i cultural, talment que és lícit parlar d'una nova època de la història humana. Se'n segueix que resten oberts nous camins per a perfeccionar la cultura i per a difondre-la més àmpliament. Els prepararen l'ingent augment de les ciències naturals i humanes, també les socials, l'increment de la tècnica, com també el progrés en el perfeccionament i recte ús dels instruments de comunicació humana. D'ací que la cultura d'avui es trobi assenyalada per unes notes particulars: les ciències exactes perfeccionen màximament el sentit crític; els recents estudis psicològics expliquen més pregonament

l'activitat humana; les disciplines històriques contribueixen molt a fer que les coses siguin mirades des del punt de vista de llur mutabilitat i evolució; els estils de vida i els costums esdevenen cada dia més uniformes; la industrialització, la urbanització i altres causes que promouen la vida comunitària creen noves formes de cultura (la cultura de masses) de les quals neixen noves maneres de sentir, d'obrar i de fruir del lleure; alhora, les acrescudes relacions entre els diversos pobles i els grups socials obren més àmpliament a tots i cadascú els tresors de les diverses formes de cultura; i, així, progressivament, es prepara una forma més universal de cultura humana, la qual, com més promou i expressa la unitat del gènere humà, tant més respecta les particularitats de les diverses cultures.

55. L'home, autor de la cultura

Cada dia esdevé més gran el nombre d'homes i dones de qualsevol grup o nació que són conscients d'ésser els artífexs i autors de la cultura de llur comunitat. Arreu del món creix més i més el sentit d'autonomia i alhora de responsabilitat, la qual cosa és de màxima importància en pro de la maduresa espiritual i moral de el gènere humà. Això esdevé més clar si posem davant els ulls la unificació del món i la comesa, que ens ha estat imposada, d'edificar un món millor en la veritat i la justícia. Som, doncs, d'aquesta manera, testimonis que neix un nou humanisme, en el qual l'home es defineix per la seva responsabilitat envers els seus germans i la història.

56. Dificultats i comeses

En aquestes condicions, no és d'admirar que l'home, que sent la seva responsabilitat en pro del progrés de la cultura, nodreixi una esperança més alta, però que consideri, també, amb ànsia, les múltiples antinòmies existents, que ell mateix ha de resoldre.

Què cal fer a fi que els intercanvis més sovintejats de cultures, els quals, entre els diversos grups i nacions, haurien de dur a un veritable i fructuós diàleg, ni pertorbin la vida de les comunitats, ni capgirin la saviesa dels avantpassats, ni posin en perill el tarannà propi dels pobles?

Com cal afavorir el dinamisme i l'expansió de la nova cultura, sense que minvi la fidelitat viva envers l'herència de les tradicions? Cosa que urgeix particularment allí on la cultura que s'origina de l'enorme progrés de les ciències i la tècnica ha d'harmonitzar-se amb aquell cultiu de l'enginy que s'alimenta dels estudis clàssics, segons les variades tradicions.

A més a més, ¿com una tan veloç i progressiva dispersió de les ciències especialitzades pot harmonitzar-se amb la necessitat de formar-ne una síntesi, i, a més, amb la de servir en els homes les facultats de contemplació i d'admiració que menen vers la saviesa?

Què cal fer perquè tots els homes esdevinguin partícips dels béns culturals en el món, com sigui que, alhora, la cultura dels especialistes esdevé sempre més elevada i complexa?

De quina manera, finalment, cal reconèixer com a legítima l'autonomia que la cultura reivindica, sense que hom arribi a un humanisme merament terrestre, encara més, advers a la mateixa religió?

Certament, enmig de tals antinòmies, cal que la cultura es desenvolupi avui talment que perfeccioni l'íntegra persona humana amb just ordre, i ajudi els homes en les comeses que tots són cridats a acomplir, però, principalment, els fidels cristians, fraternalment units en una família humana.

Secció II. Alguns principis per a promoure com cal la cultura

57. Fe i cultura

Els fidels cristians, bo i peregrinant vers la ciutat celestial, han de cercar i assaborir les coses de dalt; amb què, nogensmenys, lluny de minvar, més aviat creix la importància de la seva comesa de treballar, juntament amb tots els homes, en l'edificació d'un món que ha de ser construït més humanament. I realment el misteri de la fe cristiana els proporciona excel·lents estímuls i ajuts per a acomplir de manera més amatent aquella missió i sobretot per a descobrir el ple sentit d'una tal obra, per la qual la cultura assoleix el seu lloc eximi en l'íntegra vocació de l'home.

En efecte, quan l'home, amb l'obra de les seves mans o amb l'ajut de la tècnica, conrea la terra a fi que produeixi fruit i esdevingui digne habitacle de tota la família humana, i quan conscientment participa en la vida dels grups socials, ell mateix realitza el pla de Déu, manifestat al principi dels temps, de sotmetre la terra i de perfeccionar la creació, i es cultiva ell mateix, alhora que servei el gran manament de Crist de lliurar-se al servei dels germans.

Endemés, l'home, quan s'aplica a les vàries disciplines de la filosofia, la història i les ciències matemàtica i natural, i es dedica a les arts, pot contribuir màximament a fer que la família humana s'elevi als més sublims pensaments del ver, del bo i del bell, i a un judici de valor universal, i que, d'aquesta manera, sigui il·luminada més clarament per la Saviesa admirable que, des de l'eternitat, era amb Déu, disposant-ho tot amb Ell, jugant a la terra i delectant-se amb els fills dels homes.

Per això mateix, l'esperit humà, més deslligat de la servitud de les coses, pot ser elevat més fàcilment al culte i contemplació del Creador. Encara més, per l'impuls de la gràcia es disposa a conèixer el Verb de Déu, el qual, abans de fer-se carn per a salvar-ho i recapitular-ho tot en Ell, ja era en el món com a «llum veritable que il·lumina tots els homes» (Jn 1,9).

És cert que el progrés actual de les ciències i de la tècnica, les quals, en virtut de llur mètode, no poden penetrar fins a les íntimes raons de les coses, pot afavorir un cert fenomenisme i agnosticisme, quan el mètode d'investigació que aquestes disciplines usen és considerat, immerescudament, com la regla suprema per a trobar tota la veritat. Encara més, hi ha el perill que l'home, bo i fiant-se excessivament dels descobriments d'avui, consideri que es basta a si mateix i ja no cerqui ulteriorment coses més elevades.

No obstant això, aquestes infaustes realitats no se segueixen necessàriament de la cultura actual i no ens han de menar tampoc a la temptació de no reconèixer-ne els valors positius. Entre els quals s'enumeren: l'estudi de les ciències i l'exacta fidelitat a la veritat en les investigacions científiques; la necessitat de treballar amb altres equips tècnics; el sentit de solidaritat internacional; la consciència de responsabilitat dels perits, cada dia més vívida, pel que fa a l'ajut, encara més, a la protecció dels homes; la voluntat de fer més pròsperes les condicions de vida per a tothom, principalment per a aquells que pateixen de privació de responsabilitat o de pobresa de cultura. Tot això pot aportar alguna preparació per a rebre el missatge de l'Evangeli, la qual pot ser informada amb la caritat divina per Aquell que vingué a salvar el món.

58. La múltiple connexió entre la bona nova de Crist i la cultura humana

Entre el missatge de la salvació i la cultura humana hi ha múltiples lligams. En efecte, Déu, revelant-se al seu poble fins a la plena manifestació de si mateix en el Fill encarnat, ha parlat segons la cultura pròpia de les diverses edats.

Parionament, l'Església, vivint a través dels temps en diverses condicions, va usar les troballes de les diverses cultures per difondre i explicar el missatge de Crist en la seva predicació a tots els pobles, investigar-lo i entendre'l més pregonament, i expressar-lo més bé en la celebració litúrgica i en la vida de la multiforme comunitat dels fidels.

Alhora, però, enviada a tots els pobles de qualsevol època i regió, l'Església no es lliga exclusivament i indissoluble a cap raça o nació, a cap sistema particular de vida, a cap costum antic o nou. Adherida a la pròpia tradició i conscient alhora de la seva missió universal, és capaç d'entrar en comunió amb diverses formes de cultura, amb la qual comunió s'enriqueixen la mateixa Església i les diverses cultures.

El bon missatge de Crist renova contínuament la vida i la cultura de l'home caigut i impugna i aparta els errors i mals que provenen de la sempre amenaçadora seducció del pecat. Purifica i eleva incessantment els costums dels pobles. Fecunda, envigoreix, completa i restaura, en Crist, com des de dins, amb les riqueses de dalt, les qualitats d'ànima i els dons de qualsevol poble i edat. D'aquesta manera, l'Església, complint la seva pròpia funció, per aquest sol fet ja empeny i contribueix a la cultura; i, amb la seva acció, incloent-hi la litúrgica, educa l'home per a la llibertat interior.

59. Diverses maneres d'harmonitzar adientment les formes de la cultura

Per les esmentades raons, l'Església recorda a tothom que la cultura ha de ser referida a l'íntegra perfecció de la persona humana, al bé de la comunitat i de tota la societat. Per la qual cosa, cal cultivar talment l'esperit que es promogui la facultat d'admirar, d'intuir, de contemplar; de formar un judici personal; de cultivar el sentit religiós, moral i social.

En efecte, la cultura, com sigui que flueix immediatament de l'índole racional i social de l'home, necessita incessantment justa llibertat per a desenvolupar-se i legítima capacitat d'actuar per dret propi segons els seus principis. Per tant, merescudament, demana respecte i gaudeix d'una certa inviolabilitat, servats, ben cert, els drets de la persona i de la comunitat, particular o universal, dins els límits del bé comú. El Sagrat Sínode, recordant ço que ensenyà el Concili Vaticà I, declara que «hi ha un doble ordre de coneixement» distint, és a dir, el de la fe i el de la raó; i que, certament, l'Església no prohibeix que «les cultures de les arts humanes i de les ciències..., en llur àmbit respectiu, emprin els principis propis i el mètode propi»; per la qual cosa, «reconeixent aquesta justa llibertat», afirma la legítima autonomia de la cultura humana i, sobretot, de les ciències.

Tot això demana també que l'home, servats l'ordre moral i la comuna autoritat, pugui lliurement investigar la veritat, declarar i divulgar la seva opinió i, així mateix, conrear qualsevol art; i que, finalment, tingui informació dels esdeveniments públics segons veritat.

Ara bé, correspon a l'autoritat pública no determinar el caràcter propi de les formes de cultura humana, sinó fomentar les condicions i els ajuts per a promoure la vida cultural entre tots, també entre les minories d'una nació.

Secció III. Algunes de les tasques més urgents dels cristians pel que a la cultura

60. Que el dret als beneficis de la cultura sigui reconegut a tothom i dut a terme Posat el fet que avui existeix la possibilitat d'alliberar molts homes de la misèria de la ignorància, és un deure màximament adient a la nostra època, principalment pel que fa als cristians, de treballar esforçadament a fi que, tant en l'àmbit econòmic com en el polític, tant en el camp nacional com en l'internacional, es pronunciïn uns judicis fonamentals, per mitjà dels quals sigui reconegut i dut a terme arreu de la terra el dret de tothom a la cultura, el qual convé a la dignitat de la persona, sense discriminació de raça, sexe, nació, religió o condició social. Per tant, cal procurar a tothom una abundància suficient de béns culturals, principalment d'allò que constitueix l'anomenada cultura bàsica, a fi que molts homes no siguin impeditos, per l'analfabetisme o per la privació d'una activitat responsable, de prestar una col·laboració veritablement humana al bé comú.

Cal, doncs, lluitar a fi que els homes, els dots d'enginy dels quals ho possibilitin, puguin ascendir als més alts nivells d'estudi, talment que, per cert, i tant com se pugui, pervinguin en la societat humana a comeses, deures i serveis adequats a llur enginy o a la competència adquirida. D'aquesta manera, qualsevol home i els grups socials de qualsevol poble podran arribar al ple desenvolupament de llur vida cultural, proporcionada als seus dots i tradicions.

A més a més, cal esmerçar-se tenaçment a fi que tots els homes esdevinguin conscients adés del dret a la cultura, adés del deure que pesa al seu damunt de cultivar-se a si mateixos i d'ajudar els altres.

En efecte, hi ha condicions de vida i de treball que impedeixen els esforços culturals dels homes i destrueixen en ells l'ànima de cultura. Això val especialment pel que fa als pagesos i als obrers, als quals cal oferir unes condicions de feina tals que no obstaculitzin, ans promoguin, llur cultura humana. Les dones ja treballen en gairebé tots els camps de la vida; convé, però, que puguin participar segons llur tarannà. Serà comesa de tothom que sigui reconeguda i promoguda la pròpia i necessària participació de les dones en la vida cultural.

61. Educació de l'home per a una cultura íntegra

Avui hi ha una dificultat més gran que en altre temps per a reduir a síntesi les vàries disciplines del saber i les arts. En efecte, mentre creix la mola i la diversitat dels elements que constitueixen la cultura, alhora minva per a cadascun dels homes la capacitat de percebre'ls i d'estructurar-los orgànicament, talment que la imatge de l'home universal s'esvaeix més i més. No obstant això, resta dempeus per a cada home el deure de conservar la configuració de tota la persona humana, en qui sobresurten els valors de la intel·ligència, la voluntat, la consciència i la fraternitat, tots els quals es fonamenten en Déu creador i han estat guarits i elevats admirablement en Crist.

Quasi mare i nodrissa d'aquesta educació és, primer de tot, la família, en la qual els fills, fomentats per l'amor, aprenen conjuntament amb més facilitat el recte ordre de les coses, alhora que formes provades de cultura humana són infoses gairebé de manera natural en l'ànima de l'adolescència que progressa.

En les societats actuals es donen oportunitats a favor de l'esmentada educació, principalment a partir d'una acrescuda difusió de llibres i pels nous instruments de comunicació cultural i social que poden afavorir la cultura universal. Així doncs, havent disminuït arreu l'espai laboral, augmenten dia a dia les facilitats per a molts homes. Que els temps lliures siguin degudament assumits amb vista a relaxar l'ànim i a enfortir la salut del cos i de l'esperit per mitjà d'activitats i estudis lliures; de viatges a altres regions

(turisme), pels quals l'enginy humà es perfecciona, com també els homes s'enriqueixen amb el mutu coneixement; així mateix, per exercicis i manifestacions esportives que ofereixen ajut per servir l'equilibri de l'esperit, també en comunitat, com, àdhuc, per establir relacions fraternes entre els homes de totes les condicions, nacions o raça diversa. Per tant, que els fidels cristians cooperin a fi que les manifestacions i accions col·lectives de la cultura, que són pròpies de la nostra època, siguin imbuïdes d'esperit humà i cristià.

Ara bé, totes aquestes facilitats no són capaces de dur a terme l'educació de l'home per al seu íntegre cultiu, si hom descursa, alhora, una interrogació profunda sobre el sentit de la cultura i de la ciència en pro de la persona humana.

62. L'adient harmonització de la cultura amb l'educació cristiana

Malgrat que l'Església hagi contribuït molt al progrés de la cultura, no obstant això consta per experiència que l'harmonització de la cultura amb la formació cristiana, per causes contingents, no sempre procedeix sense dificultats.

Aquestes dificultats no danyen necessàriament la vida de la fe; encara més, poden estimular la ment vers una més curosa i pregona intel·ligència de la fe. En efecte, els estudis i les troballes més recents de les ciències, com també de la història i de la filosofia, susciten noves qüestions que comporten alhora conseqüències per a la vida i reclamen dels teòlegs noves investigacions. Endemés, els teòlegs, servats els mètodes i les exigències propis de la ciència teològica, són invitats a inquirir sempre el mode més apte de comunicar la doctrina als homes del seu temps; perquè una cosa és el dipòsit mateix, o sigui les veritats de la fe, i altra el mode segons el qual són enunciades, amb el mateix sentit, però, i amb la mateixa sentència. Que en la cura pastoral siguin suficientment reconeguts i aplicats no solament els principis teològics, sinó també les troballes de les ciències profanes, primer de tot de la psicologia i de la sociologia; talment que també els fidels siguin conduïts a una vida de fe més pura i més madura.

Les lletres i les arts són, així mateix, a la seva manera, d'una gran importància per a la vida de l'Església. Perquè s'esforcen a captar plenament el tarannà propi de l'home, els seus problemes i la seva experiència en l'empenyorament de conèixer i perfeccionar a si mateix i el món; s'afanyen a descobrir la seva situació en la història i en l'univers, com també a il·lustrar les misèries i els goigs, les necessitats i les forces dels homes; i a besllumar una millor sort de l'home. Així són capaces d'eleva la vida humana, expressada de moltes maneres segons els temps i els llocs.

D'on cal treballar a fi que els conreadors d'aquelles arts se sentin reconeguts per l'Església en llur activitat; i, bo i gaudint d'una llibertat ordenada, estableixin relacions més fàcils amb la comunitat cristiana. Que també les noves formes d'art que sintonitzen amb els nostres contemporanis, segons l'índole de les vàries nacions i regions, siguin reconegudes per l'Església. Ara bé, que siguin rebudes en el santuari quan eleven la ment vers Déu amb una manera de dir escaient i conforme amb les exigències de la litúrgia.

Així, el coneixement de Déu es manifesta més bé i la predicació evangèlica esdevé més perspícua en l'enteniment dels homes i apareix com inserida en llurs condicions. Que els fidels, per tant, visquin en estretíssima unió amb els homes del seu temps i s'afanyin a percebre perfectament llurs modes de pensar i de sentir, els quals s'expressen per mitjà de la cultura. Que uneixin els coneixements de les noves ciències i doctrines, com també dels darrers descobriments, amb els costums cristians i amb l'ensenyament de la doctrina cristiana, a fi que la pràctica de la religió i l'honradesa de l'esperit avanci en ells amb un pas parió amb el coneixement de les ciències i amb les arts dels tècnics, les quals progressen quotidianament i, per tant, que ells mateixos siguin capaços de sospesar i d'interpretar totes les coses amb íntegre sentit cristià.

Que els qui es dediquen a les disciplines teològiques en els Seminaris i Universitats cerquin de cooperar amb els homes que destaquen en altres ciències, un cop posats en comú forces i criteris. Alhora, que la investigació teològica persegueixi un pregon coneixement de la veritat revelada i no descuri el contacte amb el propi temps a fi que pugui ajudar els homes competents en les vàries branques del saber a una més plena ciència de la fe. Aquesta col·laboració serà molt profitosa per a la formació dels ministres sagrats, els quals podran explicar més adequadament als nostres contemporanis la doctrina de l'Església sobre Déu, sobre l'home i sobre el món, talment que aquella paraula sigui rebuda per ells més gustosament. Encara més, és desitjable que molts laics assoleixin una convenient formació en les disciplines sagrades i que no pocs entre ells cultivin i duguin al més alt nivell, bo i dedicant-s'hi, aquests estudis. Ara bé, a fi que puguin exercir llur comesa, que hom reconegui als fidels, clergues o laics, una justa llibertat d'investigar, de pensar, com també de manifestar llur opinió, amb humilitat i fortalesa, en aquelles coses en què gaudeixen de perícia.

CAPÍTOL III. LA VIDA ECONÒMICO-SOCIAL

63. Alguns aspectes de la vida econòmica

També en la vida economicosocial han de ser honorades i promogudes la dignitat de la persona humana, la seva íntegra vocació i el bé de tota la societat. En efecte, l'home és l'autor, el centre i el fi de tota la vida economicosocial.

L'economia d'avui, no diversament que altres camps de la vida social, es caracteritza per un domini creixent de l'home sobre la natura, per unes relacions més denses i intenses i per una mútua dependència entre els ciutadans, els grups i els pobles, com també per una intervenció més freqüent del poder polític. Alhora, el progrés en l'activitat i en l'intercanvi de béns i serveis feren de l'economia un instrument apte per mitjà del qual hom pot proveir més bé les acrescudes necessitats de la família humana.

No manquen, però, raons d'inquietud. No pocs homes, principalment en les regions econòmicament desenvolupades, semblen com regits per la cosa econòmica, com si gairebé tota llur vida personal i social fos imbuïda d'un cert esperit economicista, tant en les nacions que afavoreixen l'economia col·lectivista com en les altres. En un moment en què el desenvolupament de la vida econòmica, a condició que sigui dirigit i coordinat raonablement i humanitària, podria mitigar les desigualtats socials, molt sovint s'inverteix en llur exasperació o, també, en algun lloc, en un retrocés de la condició social dels febles i en menyspreu dels pobres. Mentre una ingent multitud manca encara de coses totalment necessàries, alguns, també en les regions menys desenvolupades, viuen opulentament o malbaraten els béns. El luxe i la misèria existeixen simultàniament. Mentre uns pocs gaudeixen d'un màxim poder de decisió, molts manquen de gairebé tota possibilitat d'actuar amb pròpia iniciativa i responsabilitat, bo i trobant-se també sovint en unes condicions de vida i de treball indignes de la persona humana.

Hom adverteix defectes semblants d'equilibri econòmic i social entre l'agricultura, la indústria i els serveis, com també entre les diverses regions d'una mateixa nació. Entre les nacions econòmicament més desenvolupades i les altres nacions s'esdevé una oposició cada dia més greu que pot posar en perill la pau mateixa del món.

Els nostres contemporanis senten fonament, amb una consciència cada dia més vívida, aquestes disparitats, ja que estan del tot persuadits que les possibilitats tècniques i econòmiques més àmplies de què gaudeix el món d'avui poden i deuen corregir aquesta infausta situació.

D'aquí que calguin, doncs, moltes reformes en la vida economicosocial i una conversió de mentalitat i d'estil de part de tothom. Amb vista a això, l'Església, en el decurs dels segles, va formular, sota la llum de l'Evangelí, principis de justícia i d'equitat, tant en bé de la vida individual i social com en bé de la vida internacional, postulats per la recta raó i, principalment en aquests darrers temps, els ha professats. El Sagrat Concili es proposa d'envigorir aquests principis segons les circumstàncies d'aquesta època i fer públiques algunes orientacions, mirant principalment les exigències del desenvolupament econòmic.

Secció I: El desenvolupament econòmic

64. El desenvolupament econòmic al servei de l'home

Avui, més que abans, per a atendre l'augment de la població i per a satisfer els creixents desitjos de el gènere humà, hom cerca amb raó l'increment de la producció dels béns de l'agricultura i de la indústria, com també de la prestació de serveis. Per això cal afavorir el progrés tècnic, l'esperit d'innovació, l'afany de crear i ampliar empreses, els mètodes de producció que convingui adaptar, els esforços vigorosos dels qui exerceixen la producció: és a dir, tots els elements que serveixen a aquest desenvolupament. Ara bé, la finalitat fonamental d'aquesta producció no és el mer increment dels productes, ni el lucre, o el domini, sinó el servei de l'home i, certament, de l'home enter, atenent a l'ordre de les exigències de les seves necessitats materials i de la seva vida intel·lectual, moral, espiritual i religiosa; de l'home, diem: de qualsevol home i de qualsevol grup d'homes, de la raça o de la regió del món que siguin. Així, doncs, l'activitat econòmica ha de ser exercida segons els mètodes i les lleis que li són pròpies dintre les fronteres de l'ordre moral, talment que es compleixi el pla de Déu sobre l'home.

65. El desenvolupament econòmic sota el control de l'home

El desenvolupament econòmic ha de romandre sota el control de l'home i no ha de ser remès al sol albir d'uns pocs homes o grups dotats d'excessiu poder econòmic, ni al de la sola comunitat política, ni al d'algunes nacions més poderoses. Al contrari, cal que, en qualsevol grau, el major nombre possible d'homes i, quan es tracti de les relacions internacionals, totes les nacions, tinguin part activa en la seva direcció. Així mateix, cal que les activitats espontànies dels individus i dels grups lliures es coordinin amb els esforços de les autoritats públiques i s'harmonitzin adientment i coherent.

L'increment no s'ha d'abandonar ni al sol curs quasi mecànic de l'activitat econòmica dels individus, ni al sol poder de l'autoritat pública. Per la qual cosa han de ser titllades d'error tant les doctrines que, amb pretext de falsa llibertat, obstaculitzen les reformes necessàries, com aquelles que posposen a l'organització de la producció col·lectiva els drets fonamentals de les persones individuals i dels grups.

D'altra banda, que els ciutadans recordin que és un dret i deure seu, el qual cal que sigui també reconegut per la potestat civil, de contribuir, segons llur possibilitat, al veritable progrés de la pròpia comunitat. Principalment en les regions econòmicament menys avançades, on tots els recursos han de fer-se servir urgentment, posen greument en perill el bé comú aquells qui retenen llurs béns en un estat infructuós, o –un cop salvat el dret personal d'emigració– priven llur comunitat dels recursos, tant materials com espirituals, de què té necessitat.

66. L'eliminació de les enormes diferències economicosocials

A fi de satisfer les exigències de la justícia i de l'equitat, cal intentar enèrgicament que, servats els drets de les persones i l'indole pròpia de cada poble, siguin eliminades com més aviat millor les enormes desigualtats econòmiques que hi ha actualment i que molt sovint creixen, unides amb la discriminació individual i social. Semblantment, en força regions, ateses les peculiars dificultats de l'agricultura, tant en la producció, com en la venda dels béns, els pagesos han de ser ajudats, tant en l'augment i la venda de la producció, com en la introducció de les necessàries evolucions i innovacions, a l'igual que en la consecució d'un rèdit equitatiu, a fi que no romanguin, com s'esdevé molt sovint, en la condició de ciutadans d'ordre inferior. Ara bé, que els mateixos agricultors, sobretot els joves, s'apliquin al perfeccionament de llur perícia professional, sense la qual no pot donar-se un desenvolupament de l'agricultura.

La justícia i l'equitat requereixen igualment que la mobilitat, la qual és necessària en una economia en progrés, sigui talment ordenada que la vida dels homes individuals i de llurs famílies no esdevingui incerta i precària. Ara bé, quant als obrers, els quals, oriünds d'una altra nació o regió, contribueixen amb llur treball a la promoció econòmica del poble o de la província, ha de ser curosament evitada qualsevol discriminació pel que fa a les condicions de remuneració o de treball. A més a més, tothom, principalment els poders públics, ha de considerar-los no simplement com a mers instruments de producció, sinó com a persones, i ajudar-los que puguin fer venir prop seu llur família i proveir-se d'estatge decent, i afavorir llur inserció en la vida social del poble o regió que els rep. No obstant això, tant com se pugui, que es creïn fonts de treball en llurs regions.

En els afers econòmics avui subjectes a mutació, com s'esdevé en les noves formes de la societat industrial, en les quals, per exemple, l'automació progressa, cal procurar que es faciliti feina suficient i convenient a cadascú, alhora que la possibilitat d'una adient formació tècnica i professional, i que siguin assegurades la subsistència i la dignitat humana, principalment d'aquells que pateixen dificultats més greus per raó de malaltia o d'edat.

Secció II. Alguns principis rectors de tota la vida economicosocial

67. El treball i les seves condicions; el lleure

El treball humà, que s'exerceix en la producció i comerç dels béns i en la facilitació dels serveis econòmics, excel·leix per damunt dels restants elements de la vida econòmica, com sigui que tenen només raó d'instruments.

En efecte, aquest treball, ja sigui assumit per iniciativa pròpia o dirigit per un altre, procedeix immediatament de la persona, la qual marca quasi amb el seu segell les realitats naturals i les sotmet a la seva voluntat. Amb el treball, l'home sustenta ordinàriament la seva vida i la dels seus, s'uneix amb els germans i els serveix, pot exercir una genuïna caritat i aportar la seva cooperació al perfeccionament de la creació divina.

Encara més, per mitjà del treball ofert a Déu, professem que l'home és associat a la mateixa obra redemptora de Jesucrist, el qual conferí al treball una dignitat excel·lent, en feinejar amb les pròpies mans a Natzaret. D'on s'origina, per a cadascú, el deure de treballar fidelment i també el dret al treball; ara bé, és cosa pròpia de la societat, a tenor de les circumstàncies en ella vigents, ajudar els ciutadans, en la part que li pertoca, a fi que puguin trobar ocasió de treball suficient. Finalment, el treball ha de ser remunerat talment que hom forneixi als homes possibilitats de conrear dignament llur vida material, social, cultural i espiritual, i la dels seus, un cop sospesats la funció i la productivitat de cadascú, com també les condicions de l'empresa i el bé comú.

Com sigui que l'activitat econòmica es realitza sovint mitjançant el treball associat dels homes, és inic i inhumà estructurar-la i regular-la talment que causi detriment a qualssevol treballadors. Ara bé, passa molt sovint, també en els nostres dies, que els qui treballen són sotmesos a la servitud de la pròpia feina. La qual cosa no es justifica de cap manera amb les anomenades lleis econòmiques. Així, doncs, tot el procés de la producció ha de ser ajustat a les necessitats de la persona i a les seves formes de vida, primer de tot de la vida domèstica, abans que res pel que fa a les mares de família, sempre havent tingut compte del sexe i de l'edat. Endemés, que hom faciliti als qui treballen la possibilitat de desplegar les pròpies qualitats i la persona en el mateix exercici del treball. En aplicar el temps i les forces a aquest exercici, amb la deguda responsabilitat, que tots gaudeixin també, no obstant això, d'un repòs i lleure suficients per a cultivar la vida familiar, cultural, social i religiosa.

Encara més, que tinguin oportunitat de desplegar lliurement les energies i capacitats que, tal volta, no poden cultivar prou en el treball professional.

68. Participació en l'empresa i en l'organització general de l'economia; conflictes de treball

En les empreses econòmiques s'associen persones, és a dir, homes lliures i autònoms, creats a imatge de Déu. Per tant, ateses les funcions de cadascú, propietaris, empresaris, dirigents, obrers, i salvada la necessària unitat de direcció de l'obra, que hom promogui, amb formes que cal determinar adequadament, l'activa participació de tots en la gestió de les empreses. Ara bé, com sigui que molt sovint hom decideix, no ja en la mateixa empresa, sinó més amunt, per part d'institucions d'ordre superior, pel que fa a les condicions econòmiques i socials, de les quals depèn la sort futura dels treballadors i dels seus fills; que aquells participin en llur establiment, no cal dir que ells mateixos o mitjançant delegats lliurement elegits.

Entre els drets fonamentals de la persona humana, cal ressenyar el dret dels treballadors de fundar a lloure associacions que puguin representar-los veritablement i contribuir a disposar amb recte ordre la vida econòmica, com també el dret de participar lliurement en la seva activitat sense perill de represàlia. Mitjançant una tal ordenada participació, unida a una progressiva formació econòmica i social, dia rere dia creixerà en tots la consciència de la pròpia funció i responsabilitat, per la qual ells mateixos són duts, segons les capacitats i aptituds pròpies, a sentir-se socis de tota l'obra del desenvolupament econòmic i social, com també a procurar el bé comú universal.

Ara bé, quan sorgeixen conflictes economicosocials, cal esforçar-se per arribar a llur pacífica solució. Mes, si bé sempre cal recórrer primerament a un col·loqui sincer entre les parts, tanmateix, la vaga, també en les actuals circumstàncies, pot romandre com un ajut necessari, malgrat que darrer, per a la defensa dels propis drets i per a l'acompliment de les justes reclamacions dels treballadors. Com més aviat millor, però, que hom cerqui camins per a la negociació i per a reprendre un col·loqui de reconciliació.

69. El destí universal dels béns terrenals

Déu destinà la terra, amb tot el que s'hi conté, per a ús de tots els homes i pobles, talment que els béns creats aflueixin de manera equitativa a tots, essent-ne guia la justícia, companya la caritat. Siguin quines siguin les formes de propietat, escaients amb les legítimes institucions dels pobles, segons diverses i canviants circumstàncies, cal atendre sempre a aquesta destinació universal dels béns. Per la dita raó, l'home, usant de tals béns, ha de considerar les coses exteriors que legítimament posseeix, no solament com a pròpies seves, sinó també com a comunes, en el sentit que puguin ser profitoses, no sols per a ell sinó també per als altres. Això de banda, el dret de tenir una part de béns suficients per a si

i per a les seves famílies pertoca a tothom. Així ho sentiren els Pares i Doctors de l'Església, en ensenyar que els homes estan obligats a ajudar els pobres i, per cert, no tan sols amb els béns superflus. Qui es troba en extrema necessitat té el dret de procurar-se el necessari a partir de les riqueses dels altres. Com sigui que hi ha en el món tants homes oprimits per la fam, el Sagrat Concili urgeix a tots, individus i autoritats, que –recordant aquella sentència dels Pares: dóna menjar al qui es mor de fam, perquè si no ho fas l'hauràs matat–, a tenor de la possibilitat de cadascú, comuniquin i emprin realment llurs béns, principalment proveint els individus i els pobles, d'auxilis mitjançant els quals ells mateixos puguin ajudar-se i desenvolupar-se.

En les societats econòmicament menys desenvolupades, no rarament hom satisfà la comuna destinació dels béns en part per mitjà de costums i tradicions propis de la comunitat, amb els quals es faciliten a cada membre els béns absolutament necessaris. No obstant això, cal evitar que certs costums siguin considerats del tot immutables, en cas que ja no responguin a les noves exigències del temps actual; ara bé, d'altra banda, que hom no actuï imprudentment contra els costums honestos que, a condició que s'acomodin adientment a les circumstàncies d'avui, no deixen de ser molt útils. Semblantment, en les nacions econòmicament molt desenvolupades, un cert cos d'institucions socials, que miren la previsió i la seguretat, poden fer efectiva, en allò que els correspon, la comuna destinació dels béns. Els serveis familiars i socials han de ser ulteriorment promoguts, principalment els que afecten la cultura i l'educació. En endegar tot això, cal vigilar, nogensmenys, que els ciutadans no siguin induïts a una certa inèrcia envers la societat i que no refusin la càrrega ni repudïin el servei de l'obligació contreta.

70. Inversions i moneda

Per la seva banda, les inversions han de tendir a procurar ocasions de treball i rèdits suficients tant per al poble actual com per al futur.

Qualsevol que determini pel que fa a aquestes inversions i a l'ordenació de la vida econòmica –ja sigui individus, grups o autoritats públiques– és obligat a tenir davant els ulls aquests fins i a reconèixer la seva greu obligació, per un cantó, de vigilar que hi hagi un proveïment dels recursos necessaris per a una vida decent dels individus i de tota la comunitat; d'altra banda, de preveure el futur i d'endegar un just equilibri entre les necessitats del consum actual, tant individual com col·lectiu, i les exigències d'invertir en bé de la generació futura. Que hom tingui també sempre davant els ulls les urgents necessitats de les nacions o regions econòmicament menys desenvolupades. En el camp de la moneda, que hom es guardi de danyar el bé de la pròpia nació com també de les altres nacions. A més a més, que es vetlli a fi que els econòmicament febles no pateixin detriment, de manera injusta, a causa del canvi del valor del diner.

71. Accés a la propietat i al domini privat dels béns; els latifundis

Com sigui que la propietat i altres formes de domini privat dels béns exteriors contribueixen a l'expressió de la persona; com sigui que, a més a més, li brinden ocasió d'exercir la seva funció en la societat i en l'economia, interessa molt que es fomenti l'accés dels individus i de les comunitats, a un cert domini dels béns exteriors.

La propietat privada o un cert domini dels béns exteriors confereixen a cadascú un espai palesament necessari per a l'autonomia personal i familiar, i han de ser considerats com una extensió de la llibertat humana. Finalment, ja que afegeixen estímuls per a exercir una tasca responsable, constitueixen una certa condició de les llibertats civils.

Les formes de tal domini o propietat són avui diverses i àdhuc es diversifiquen cada dia més. Ara bé, totes continuen essent una causa no negligible de seguretat, malgrat els fons

socials, els drets i els serveis procurats per la societat. Cosa que s'ha d'afirmar no solament pel que fa a les propietats materials, sinó també als béns immaterials, com són les capacitats professionals.

CAPÍTOL IV. LA VIDA DE LA COMUNITAT POLÍTICA

73. La vida política d'avui

En el nostre temps, hom adverteix també profundes transformacions en l'estructura i en les institucions dels pobles, les quals són conseqüència de llur evolució cultural, econòmica i social; transformacions que exerceixen un gran influx en la vida de la comunitat política, sobretot pel que fa als drets i deures de tothom en l'exercici de la llibertat civil i en l'assoliment del bé comú, com també a l'ordenació de les relacions dels ciutadans entre si i amb l'autoritat pública.

D'una més vívida consciència de la dignitat humana, s'origina, en vàries regions del món, l'anhel d'establir un ordre politicojurídic en el qual siguin més ben protegits els drets de la persona en la vida pública, com són els drets de reunir-se lliurement, d'associar-se, d'expressar les pròpies opinions i de professar la religió privadament i pública. En efecte, la tutela dels drets de la persona és condició necessària perquè els ciutadans, individualment o bé associadament, puguin participar activament en la vida i en el govern de la cosa pública.

Juntament amb el progrés cultural, econòmic i social, es reforça en molts el desig d'una major participació en l'ordenació de la vida de la comunitat política. En la consciència de molts augmenta l'anhel que siguin servats els drets de les minories d'una nació, sense descurar-ne els deures envers la comunitat política; a més a més, creix dia a dia el respecte envers els homes que professen una altra opinió o una altra religió; alhora s'estableix una cooperació més àmplia a fi que tots els ciutadans, i no solament alguns, adornats de privilegis, puguin gaudir efectivament dels drets personals.

Són reprovades, però, qualssevilla formes polítiques, vigents en algunes regions, que obstaculitzen la llibertat civil o religiosa, multipliquen les víctimes de les cobejances i dels crims polítics i desvien l'exercici de l'autoritat des del bé comú vers l'interès d'una determinada facció o dels mateixos governants.

Per a instaurar una vida política veritablement humana, res no és millor que fomentar el sentit interior de justícia i de benvolença alhora que de servei al bé comú, i corroborar les conviccions fonamentals entorn de la veritable índole de la comunitat política, com també entorn del fi, recte exercici i límits de l'autoritat pública.

74. La naturalesa i el fi de la comunitat política

Els homes, les famílies i els distints grups que constitueixen la comunitat civil són conscients de la pròpia insuficiència per a construir una vida plenament humana, i perceben la necessitat d'una comunitat més àmplia en què tots aportin cada dia les pròpies forces a fi de procurar sempre millor el bé comú. Per aquesta raó, constitueixen la comunitat política, segons diverses formes. Per tant, la comunitat política existeix amb vista a aquell bé comú, en el qual obté la seva plena justificació i sentit, i a partir del qual extreu el seu dret primigeni i propi. Ara bé, el bé comú abraça la summa d'aquelles condicions de la vida social amb què els homes, les famílies i les associacions poden aconseguir més plenament i fàcil llur pròpia perfecció.

Són, però, molts i diversos els homes que convergeixen en la comunitat política i poden legítimament inclinar-se vers punts de vista diversos.

Així, doncs, a fi que, anant cadascú a la seva, la comunitat política no s'esquarteri, cal una autoritat que dirigeixi les forces de tots els ciutadans vers el bé comú, no mecànicament ni despòtica, sinó, abans que res, com a força moral que recolza en la llibertat i en la consciència del deure i de la responsabilitat.

És cosa palesa, doncs, que la comunitat política i l'autoritat pública es fonamenten en la natura humana i que, per tant, pertanyen a l'ordre prefixat per Déu; si bé la determinació del règim i la designació dels governants es deixen en mans de la lliure voluntat dels ciutadans.

Se segueix, així mateix, que l'exercici de l'autoritat política, ja sigui en la comunitat com a tal, o en les institucions que representen la cosa pública, ha de ser sempre dut a terme dins els límits de l'ordre moral a fi de procurar el bé comú –i, per cert, entès dinàmicament concebut–, segons un ordre jurídic legítimament establert o per establir. Llavors els ciutadans són obligats en consciència a obeir. D'on es palesen, tanmateix, la responsabilitat, la dignitat i la importància dels qui presideixen.

Mes, allí on els ciutadans són oprimits per l'autoritat pública, la qual s'excedeix en la seva competència, que no refusin allò que és postulat objectivament pel bé comú; que els sigui, però, permès de defensar els seus drets i els dels seus conciutadans contra l'abús d'aquesta autoritat, servats els límits que la llei natural i evangèlica delineen.

Ara bé, les maneres concretes amb què la comunitat política ordena la pròpia estructura i el temperament de l'autoritat pública poden ser diferents, segons la diversa índole dels pobles i el progrés de la història; sempre, però, han de servir per a formar un home cultivat, pacífic i benèfic envers tothom, per a avantatge de tota la família humana.

75. La cooperació de tothom en la vida pública

És plenament congruent amb la natura humana que es trobin unes estructures politicojurídiques que ofereixin sempre millor i sense cap mena de discriminació a tots els ciutadans la possibilitat efectiva de participar lliurement i activament tant en l'establiment dels fonaments jurídic de la comunitat política, com en el govern de la cosa pública i en la determinació dels camps i dels fins de les diverses institucions, com també en l'elecció dels governants. Per tant, que tots els ciutadans recordin el dret i alhora el deure d'usar el seu vot lliure per a promoure el bé comú. L'Església té com a digne de lloança i de consideració l'obra d'aquells que, en servei dels homes, es lliuren al bé de la cosa pública i assumeixen les càrregues d'aquesta obligació.

A fi que la cooperació dels ciutadans, unida amb la consciència del deure, assoleixi el seu efecte feliç en la vida quotidiana de la cosa pública, cal un positiu ordre de dret en el qual s'estableixin la convenient divisió de funcions i d'institucions de l'autoritat pública i, alhora, una eficaç i independent protecció dels drets. Que els drets de totes les persones, famílies i grups, i llur exercici, siguin reconeguts, respectats i promoguts, juntament amb els deures pels quals tots els ciutadans són obligats. Entre ells convé de recordar el de prestar a la cosa pública els serveis materials i personals que es requereixen per al bé comú. Que els governants es guardin d'impedir els grups familiars, socials o culturals, els cossos o institucions intermedis, i no els privin de llur legítima i eficaç acció, la qual més aviat s'esforcin a promoure gustosament i ordenada.

Que els ciutadans, però, individualment o associadament, es guardin d'atribuir massa poder a l'autoritat pública i que no li demanin inoportunament massa facilitats i avantatges, talment que facin minvar la responsabilitat de les persones, famílies i grups socials.

L'autoritat pública és obligada, més sovint, per les circumstàncies cada vegada més complexes de la nostra època, a interposar-se en els afers socials, econòmics i culturals, a fi

d'introduir condicions més adients, mitjançant les quals els ciutadans i els grups siguin més eficaçment ajudats en la lliure prossecució de l'íntegre bé humà. Ara bé, segons les diverses regions i l'evolució dels pobles, poden ser enteses de diversa manera les relacions entre la socialització i l'autonomia i el progrés de la persona. Però on l'exercici dels drets, per raó de bé comú, és restringit per un temps, que la llibertat, un cop canviades les circumstàncies, sigui restablerta com més aviat millor. En canvi, és inhumà que l'autoritat política caigui en formes totalitàries o en formes dictatorials que vulnerin els drets de la persona o dels grups socials.

Que els ciutadans cultivin magnànimament i fidel la pietat envers la pàtria, sense, tanmateix, estretor de mires, ço és talment que estiguin sempre atents, alhora, al bé de tota la família humana, la qual s'uneix amb diversos vincles entre races, pobles i nacions.

Que, en la comunitat política, tots els fidels cristians sentin l'especial i pròpia vocació, en virtut de la qual han de resplendir amb l'exemple: en quant resten obligats per deure de consciència, i serveixen al perfeccionament del bé comú, talment que mostrin conjuntament, també amb els fets, com s'harmonitzen l'autoritat amb la llibertat, la iniciativa personal amb la unió i solidaritat de tot el cos social, la unitat oportuna amb la profitosa diversitat. Que reconeixin les opinions legítimes, si bé discrepants entre elles, pel que fa a l'ordenació de la cosa temporal, i que respectin els ciutadans, també associats, que les defensen honradament. Ara bé, els partits polítics han de promoure allò que, a llur judici, es requereix per al bé comú; nogensmenys, mai no és lícit preposar la pròpia utilitat al bé comú.

Ara, l'educació civil i política, avui del tot necessària, tant per al poble, com principalment per als joves, ha de ser amatentment vetllada a fi que tots els ciutadans siguin capaços de fer el que els correspon en la vida de la comunitat política. Que els qui són idonis, o poden esdevenir-ho, per a l'art política, difícil i nobilíssima alhora, es preparin, i s'esforcin a exercir-la, bo i oblidant-se del propi avantatge i del benefici venal. Que actuïn amb integritat de costums i amb prudència contra la injúria i opressió, el domini arbitrari i la intolerància d'un sol home o d'un sol partit polític; que es lliurin tanmateix al bé de tots amb sinceritat i equitat, més encara amb caritat i fortalesa política.

76. La comunitat política i l'Església

És de gran importància, principalment on vigeix una societat pluralista, que es tingui una recta visió de la relació entre la comunitat política i l'Església, i que hom distingeixi clarament entre aquelles coses que fan els fidels cristians, tant individualment com associats, en nom propi, com a ciutadans guiats per la consciència cristiana, i aquelles coses que realitzen en nom de l'Església, units amb els seus pastors.

L'Església que, en raó de la seva funció i competència, no es confon de cap manera amb la comunitat política ni està lligada a cap sistema polític, és alhora signe i salvaguarda de la transcendència de la persona humana. La comunitat política i l'Església, en llur propi camp, són recíprocament independents i autònomes. Però ambdues, si bé amb títol divers, serveixen la vocació personal i social dels mateixos homes. Servei que exerciran tant més eficaçment en bé de tots com millor conreïn, ambdues, una sana cooperació entre elles, ateses també les circumstàncies de llocs i temps. En efecte, l'home no es redueix sols a l'ordre temporal, sinó que, vivint en la història humana, serva íntegrament la seva vocació eterna. Ara bé, l'Església, fundada en l'amor del Redemptor, contribueix a això: que la justícia i la caritat vigeixin més àmpliament dintre de les fronteres de la nació i entre les nacions. Predicant la veritat evangèlica i il·luminant totes les zones de l'activitat humana, mitjançant la seva doctrina i el testimoni retut pels fidels cristians, també respecta i promou la llibertat política i la responsabilitat dels ciutadans.

Els apòstols i llurs successors, i els seus col·laboradors, en ésser enviats per a anunciar Crist, salvador del món, als homes, en l'exercici del seu apostolat recolzen en la potència de Déu, el qual, molt sovint manifesta la força de l'Evangelí en la feblesa dels testimonis. Així doncs, tots els qui es lliuren al ministeri de la paraula de Déu, cal que usin els camins i els recursos propis de l'Evangelí, els quals difereixen en moltes coses dels recursos de la ciutat terrenal.

Certament, les coses terrenals i aquelles que, en la condició humana, superen aquest món, s'uneixen estretament entre si, i la mateixa Església fa ús de les coses temporals en quant ho postula la seva pròpia missió. Ara bé, no reposa la seva esperança en els privilegis oferts per l'autoritat civil; encara més, renunciarà a l'exercici de certs drets legítimament adquirits tant bon punt consti que per llur ús la sinceritat del seu testimoni sigui posada en dubte o les noves condicions de vida exigeixin una altra ordenació. Que sempre, però, i a tot arreu, li sigui lícit predicar la fe amb vera llibertat, ensenyar la seva doctrina social, exercir expeditament la seva funció entre els homes i, així mateix, pronunciar un judici moral, també entorn de les coses que miren l'ordre polític, quan els drets fonamentals de la persona o la salvació de les ànimes ho exigeixin, emprant tots i sols els recursos que són congruents amb l'Evangelí i el bé de tothom, segons la diversitat dels temps i de les situacions.

Bo i adherint-se fidelment a l'Evangelí i exercint la seva missió en el món, l'Església, a la qual pertoca de fomentar i elevar tot el que de veritable, bo i bell es troba en la comunitat humana, enrobusteix la pau entre els homes per a la glòria de Déu.

CAPÍTOL V. EL FOMENT DE LA PAU I LA PROMOCIÓ DE LA COMUNITAT DELS POBLES

77. Introducció

En aquests anys nostres, en els quals encara perduren afliccions i angoixes gravíssimes que flueixen de l'enfurismada i amenaçadora guerra, tota la família humana ha arribat, en el procés de la seva maduració, a una hora de decisió suprema. Congregada progressivament en unitat, no pot dur a terme la comesa que li correspon, a saber, la d'edificar un món veritablement més humà en bé de tots els homes, arreu de la terra, a no ser que tothom es converteixi amb ànim renovat a la veritat de la pau. D'ací prové que el missatge evangèlic, congruent amb els desitjos i aspiracions més elevats del gènere humà, resplendeixi en els nostres temps amb nova claredat, en proclamar benaurats els artífexs de la pau: «Déu els anomenarà fills seus!» (Mt 5,9).

Per tant, el Concili, il·lustrant la vera i nobilíssima concepció de la pau, un cop condemnada la crueltat de la guerra, intenta cridar ferventment els cristians que, amb l'auxili de Crist, autor de la pau, cooperin amb tots els homes a consolidar entre ells la justícia i l'amor, i a preparar instruments de pau.

78. La natura de la pau

La pau no és mera absència de guerra, ni es redueix a l'establiment d'un sol equilibri de forces adverses, ni s'origina d'una dominació imperiosa; sinó que és anomenada rectament i pròpiament «obra de la justícia» (Is 32,7). Existeix com a fruit de l'ordre inserit en la societat humana pel seu diví Fundador, que ha de ser actuat pels homes, sedejants d'una justícia sempre més perfecta. En efecte, ja que el bé comú del gènere humà, certament en la seva raó primera, és regit per la llei eterna, però, pel que fa a allò que exigeix

concretament, se subjecta, amb el progrés del temps, a incessants mutacions, la pau mai no és adquirida un cop per sempre, sinó que ha de ser edificada contínuament.

Endemés, com sigui que la voluntat humana és làbil, ensems que malferida pel pecat, la procuració de la pau exigeix un constant domini de les passions de cada u i la vigilància de la legítima autoritat.

Nogensmenys, amb això no n'hi ha prou. Aquesta pau no pot obtenir-se a la terra a no ser que el bé de les persones estigui assegurat o els homes comuniquin espontàniament entre ells, amb confiança, les riqueses del seu ànim i enginy. Una ferma voluntat de reverenciar els altres homes i pobles i llur dignitat i un diligent exercici de fraternitat són del tot necessaris per a construir la pau. D'aquesta manera, la pau existeix també com a fruit de l'amor, el qual va més enllà d'allò que la justícia pot garantir.

Però la pau terrenal, que s'origina de la dilecció al proïsme, és figura i efecte de la pau de Crist que brolla de Déu Pare. En efecte, el mateix Fill encarnat, príncep de la pau, reconcilià per la seva creu tots els homes amb Déu i, restablint la unitat de tots en un Poble i en un Cos, en la seva pròpia carn occí l'odi i, exaltat per la resurrecció, difongué l'esperit de caritat en els cors dels homes.

A causa d'això, tots els cristians són fortament apel·lats perquè, «mantenint-se en la veritat i en l'amor» (Ef 4,15), s'uneixin amb els homes verament pacífics a fi d'implorar i instaurar la pau.

Moguts pel mateix esperit, no podem deixar de lloar aquells qui, renunciant a l'acció violenta en la reivindicació dels drets, recorren a mitjans de defensa que, d'altra banda, són també a l'abast dels més febles, amb tal que això pugui fer-se sense lesió dels drets i les obligacions dels altres o de la comunitat.

En quant els homes són pecadors, els amenaça el perill de guerra i els amenaçarà fins a l'adveniment del Crist. En quant, però, units per la caritat, superen el pecat, les violències també són superades, fins que es compleixi la paraula: «Forjaran relles de les seves espases i falçs de les seves llances. Cap nació no empunyarà l'espasa contra una altra ni s'entrenaran mai més a fer la guerra» (Is 2,4).

Secció I. Cal evitar la guerra

79. Cal frenar la crueltat de la guerra

Malgrat que les guerres recents hagin inferit al nostre món gravíssims danys, materials o morals, encara la guerra prossegueix cada dia les seves devastacions en alguna part de la terra. Oi més, mentre s'utilitzen en la guerra armes científiques de qualsevol mena, llur índole cruel amenaça de portar els combatents a una barbàrie que supera llargament la de temps passats. A més a més, la complexitat de la situació actual i la complexitat de les relacions entre les nacions permeten que guerres larvades siguin prolongades amb mètodes nous i, aquests, insidiosos i subversius. En moltes circumstàncies, l'ús dels mètodes del terrorisme és considerat com una nova manera de fer la guerra.

Tenint davant els ulls aquest estat decaigut de la humanitat, el Concili, abans que res, pretén portar de nou a la memòria la força permanent del dret natural de gents i dels seus principis universals. La mateixa consciència del gènere humà proclama fermament, més i més, aquests principis. Per tant, les accions que deliberadament li són adverses, com també les ordres que prescriuen tals accions, són criminals i l'obediència cega no pot excusar aquells que les obeeixen. Entre aquestes accions cal recordar primer de tot aquelles mitjançant les quals, premeditadament i metòdica, són exterminats un poble sencer, una nació o una minoria ètnica: les quals accions han de ser condemnades amb

vehemència com a crims horrorosos. En canvi, cal aprovar del tot el coratge d'aquells que no temen resistir obertament els qui prescriuen tals coses.

Hi ha, en matèria de guerra, diverses convencions internacionals que subscrigueren nombroses nacions, a fi que les accions militars i llurs conseqüències esdevinguin menys inhumanes; són d'aquesta llei les convencions que es refereixen a la sort dels soldats ferits o captius i les vàries estipulacions d'aquesta mena. Aquests pactes han d'observar-se; encara més, tots resten obligats –principalment les autoritats públiques i els experts en aquestes matèries– a esforçar-se tant com puguin a fi que siguin perfeccionades i, d'aquesta manera, puguin frenar més bé i més eficaçment la crueltat de les guerres. Endemés, sembla equitatiu que les lleis proveeixin humanament a favor del cas d'aquells qui, per motiu de consciència, refusen d'usar les armes, alhora que, no obstant això, accepten una altra forma de servir la comunitat dels homes.

És cert que la guerra no ha estat eradicada de les realitats humanes. Però mentre sigui present el perill de la guerra, i no existeixi una autoritat competent i munida de forces adients, el dret de legítima defensa no podrà ser denegat als governs, un cop exhaurits, certament, tots els recursos d'un tracte pacífic. Així, doncs, als caps d'estat i als altres que participen en la responsabilitat de la cosa pública, els pertoca el deure de protegir la salut dels pobles encomanats, realitzant greument la gestió de coses tan greus. Ara bé, una cosa és actuar militarment perquè els pobles siguin justament defensats i una altra cosa és voler subjugar altres nacions. Ni la potència bèl·lica legítima tot ús militar o polític. Ni, havent esclatat infeliçment la guerra, tot esdevé per aquest sol fet lícit entre les parts en conflicte.

Ara bé, els qui lliurats al servei de la pàtria es trobin en l'exèrcit, que ells mateixos es considerin també com a servidors de la seguretat i de la llibertat dels pobles; i, mentre exerceixen rectament tal funció, contribueixen veritablement a establir la pau.

80. La guerra total

L'horror i l'atrocitat de la guerra augmenten immensament amb el creixement de les armes científiques. En efecte, un cop usades aquestes armes, les accions bèl·liques poden inferir destruccions ingents i indiscriminades, les quals, per tant, excedeixen llargament els límits d'una legítima defensa. Encara més, si aquests mitjans, tal com ja es troben en els arsenals de les grans nacions, fossin del tot emprats, en vindria una matança gairebé total i recíproca de cada part per la part adversa, deixant de banda les moltes devastacions i els efectes letals que se seguirien de l'ús d'aquesta mena d'armes.

Totes aquestes coses ens obliguen a examinar la guerra amb una mentalitat totalment nova. Que els homes d'aquesta època sàpiguen que hauran de retre greu compte de les seves accions bèl·liques. En efecte, el decurs dels temps venidors dependrà molt de llurs plans actuals.

Ateses aquestes coses, aquest Sacrosant Sínode, fent seves les condemncions de la guerra total, ja pronunciades pels recents Summes Pontífexs, declara: Tota acció bèl·lica que tendeixi indiscriminadament a la destrucció de ciutats senceres o d'àmplies regions amb els seus habitants és un crim contra Déu i el mateix home, que cal condemnar fermament i sense vacil·lar.

El perill singular de la guerra d'avui rau en això: que brinda la quasi ocasió de perpetrar tals crims a aquells que posseeixen les armes científiques més recents; i, amb una mena d'inexorable connexió, pot impel·lir les voluntats dels homes a decisions atrociíssimes. Ara bé, a fi que això no s'esdevingui mai en el futur, els Bisbes d'arreu de la terra, congregats en unitat, supliquen insistentment a tothom, principalment als dirigents de les nacions, que ponderin incessantment una tan gran responsabilitat davant Déu i davant tota la humanitat.

81. La cursa d'armaments

Certament, les armes científiques no s'acumulen només per a això: per a ser usades en temps de guerra. En efecte, ja que es considera que la fermesa de la defensa de cada una de les parts depèn de la capacitat fulminant de represàlia contra l'adversari, aquesta acumulació d'armes que, any rere any, s'agreuja serveix, de manera sens dubte insòlita, per a dissuadir adversaris eventualment amenaçadors. Cosa que per molts és considerada com el més eficaç de tots els mitjans amb què, ara, pot assegurar-se una certa pau entre les nacions.

Sigui el que sigui d'aquesta mena de dissuasió, que els homes es persuadeixin que la cursa d'armaments, a la qual acudeixen nombroses nacions, no és un camí segur per a servir fermament la pau, i que l'anomenat equilibri que en deriva no és una pau certa i vera. A partir d'aquí, les causes de la guerra, lluny de ser eliminades, més aviat amenacen d'agreuja-se progressivament. Mentre es despenen enormes riqueses en la preparació d'armes sempre noves, no es pot proporcionar un remei suficient a tantes misèries actuals del món. Més que guarir-se veritablement i de soca-rel les dissensions entre les nacions, altres parts del món se'n contagien. Caldrà elegir nous camins, que parteixen d'un esperit reformat, a fi que aquest escàndol sigui bandejat i la pau sigui restablerta, un cop alliberat el món de l'ansietat que l'oprimeix.

Per la qual cosa cal declarar novament: la cursa d'armaments és una plaga gravíssima de la humanitat i fereix intolerablement els pobres. Ara bé, cal témer molt que, si perdura, no doni a llum els funestos estralls dels mitjans dels quals ja prepara.

Amonestats de les calamitats que el gènere humà ha fet possibles, usem la treva de què gaudim, que ens ha estat concedida des de dalt, a fi que, més conscients de la pròpia responsabilitat, trobem camins amb els quals puguem harmonitzar les nostres controvèrsies d'una manera més digna de l'home. La Providència divina requereix insistentment de nosaltres que ens alliberem, a nosaltres mateixos, de l'antiga servitud de la guerra. Que si renunciem a fer tal esforç, no sabem on som menats per aquesta mala via en la qual hem entrat.

82. La prohibició absoluta de la guerra i l'acció internacional per a evitar-la

Per tant, és cosa patent que hem d'empenyorar-nos a preparar amb totes les forces uns temps en els quals, per acord de les nacions, qualsevulla guerra pugui ser totalment prohibida. La qual cosa, per cert, requereix que sigui instituïda una certa autoritat pública universal, reconeguda per tothom, que estigui dotada d'un poder eficaç per tal que siguin garantits a favor de tots la seguretat, l'observança de la justícia i el respecte dels drets. Ara bé, abans que aquesta desitjable autoritat pugui ser instituïda, cal que els actuals suprems organismes internacionals s'esmercin vivament en la recerca dels mitjans més aptes per a procurar la seguretat comuna. Donat que cal que la pau neixi de la mútua confiança dels pobles, més que no pas que sigui imposada a les nacions pel terror de les armes, tots han de treballar a fi que la cursa d'armaments cessi finalment; a fi que la reducció dels armaments comenci de debò [i] progressi, no per cert de manera unilateral sinó amb pas igual, a partir d'un acord, protegida amb veritables i eficaces garanties.

Mentrestant, no cal menystenir les temptatives que ja s'han fet i encara es fan a fi que el perill de la guerra sigui allunyat. Més aviat ha de ser ajudada la bona voluntat de moltíssims que, carregats amb les cures ingents de llurs comeses supremes, però moguts pel deure gravíssim que els vincula, s'esforcen a eliminar la guerra, que abominen, malgrat que no puguin prescindir de la complexitat de les coses tal com són. I cal pregar insistentment Déu a fi que els doni la força d'emprendre perseverantment i de perfeccionar fortament aquesta obra de summe amor als homes per la qual la pau és virilment edificada.

La qual cosa, avui, certíssimament, exigeix d'ells que estenguin la ment i l'esperit més enllà de les fronteres de la pròpia nació, que deposin l'egoisme nacional i l'ambició de dominar les altres nacions, i que nodreixin una profunda reverència envers tota la humanitat, la qual ja s'apressa tan laboriosament vers la seva major unitat.

Entorn dels problemes de la pau i el desarmament, els sondeigs duts a terme de manera esforçada i incessant i els congressos internacionals que tractaren d'aquest tema han de ser considerats com els primers passos per a solucionar unes qüestions tan greus, i han de ser promoguts de manera més urgent a fi d'obtenir efectes pràctics en el futur. Nogensmenys, que els homes es guardin de confiar-se únicament als esforços d'alguns, sense tenir cura dels propis criteris. En efecte, els governants dels pobles, que són fiadors del bé comú de llur pròpia gent i, alhora, promotors del bé comú de tot el món, depenen màximament de les opinions i sentiments de les multituds. De res no els aprofita que insisteixin en l'edificació de la pau, mentre els sentiments d'hostilitat, de menyspreu i de desconfiança, els odis racials, com també les obstinades ideologies, divideixen i contraposen els homes. D'ací que urgeixi la màxima necessitat d'una renovada educació de les ments i d'una nova inspiració en l'opinió pública. Que els qui es lliuren a la tasca de l'educació, principalment dels joves, o formen l'opinió pública, considerin com a deure gravíssim la cura d'agombolar les ments de tothom vers nous sentiments pacífics. Cal certament que tots nosaltres canviem els nostres cors, mirant l'univers i aquelles tasques que, plegats, podem dur a terme a fi que el nostre gènere humà progressi vers realitats millors.

I que una falsa esperança no ens decebi. Perquè si, abandonats els odis i les enemistats, no es conclouen en el futur uns fermes i honestos pactes de pau universal, la humanitat, que ja es troba en greu perill, si bé dotada d'una ciència admirable, pot ser portada funestament vers aquella hora en què no experimenti altra pau que l'horrible pau de la mort. Tanmateix, mentre profereix aquestes coses, l'Església de Crist, posada enmig de l'ansietat d'aquest temps, no cessa d'esperar fermíssimament. Pretén proposar una vegada i altra, oportunament, importunament, el missatge apostòlic a la nostra època: «heus ací ara el temps acceptable» perquè siguin transformats els cors, «heus ací ara els dies de salvació».

Secció II. L'edificació de la comunitat internacional

83. Causes i remeis de les discòrdies

Per a edificar la pau es requereix, primer de tot, que siguin eradicades les causes de les discòrdies entre els homes, principalment les injustícies, per les quals s'alimenten les guerres. No poques d'elles provenen de les excessives desigualtats econòmiques, com també del retardament dels remeis necessaris. Altres, però, s'originen de l'esperit de domini i del menyspreu de les persones i, si inquirim les causes més pregones, de l'enveja humana, de la desconfiança, de la supèrbia i d'altres passions egoistes. Com sigui que l'home no pot suportar tants desordres, del que ha estat dit en ve que, fins i tot quan la guerra no s'enfureix, el món s'embruta incessantment de lluites entre els homes i de violències. A més, ja que els mateixos mals es troben en les relacions entre les nacions, és del tot necessari que, per a vèncer-les o prevenir-les i per a reprimir violències desenfrenades, les institucions internacionals cooperin i es coordinin més bé i més eficaçment, com també que sigui estimulada incansablement la creació d'organismes que promouen la pau.

84. La comunitat de les nacions i les institucions internacionals

A fi que, en créixer en aquest temps els estrets nexes de mútua relació entre tots els ciutadans i tots els pobles de la terra, el bé universal sigui aptament cercat i més

eficaçment obtingut, cal, ja, que la comunitat de les nacions constitueixi al seu servei un ordre que respongui a les seves comeses actuals, principalment pel que fa a aquelles nombroses regions que encara pateixen una misèria intolerable.

Per a aconseguir aquests fins, les institucions de la comunitat internacional han de proveir, per la seva part, a les vàries necessitats dels homes, tant en els camps de la vida social als quals pertanyen l'alimentació, la sanitat, l'educació, el treball, com en algunes condicions particulars que poden originar-se en algun indret, com són la necessitat de fomentar el creixement general de les nacions en desenvolupament, de sortir a l'encontre de les calamitats dels pròfugs dispersos arreu del món, o també d'ajudar els emigrants i llurs famílies.

Les institucions internacionals, universals o regionals, que ja existeixen, són certament benemèrites del gènere humà. Apareixen com els primers intents per a posar els fonaments internacionals de tota la comunitat humana, a fi que se solucionin les gravíssimes qüestions del nostre temps i, ben cert, amb vista a promoure el progrés arreu de la terra i a prevenir, de la forma que sigui, les guerres. En tots aquests camps, l'Església s'alegra de l'esperit de veritable fraternitat que floreix entre cristians i no cristians, el qual s'esforça a fi que es realitzin temptatives sempre més intenses per a remeiar la ingent misèria.

85. La cooperació internacional en el camp econòmic

L'actual unió del gènere humà exigeix també l'establiment d'una major cooperació internacional en el camp econòmic. En efecte, si bé quasi tots els pobles s'han fet independents, no obstant això es troben encara ben lluny de ser lliures de les excessives desigualtats i de tota forma de dependència indeguda, i d'evitar tot perill de greus dificultats internes.

El creixement d'una nació depèn d'ajudes humanes i financeres. Els ciutadans de cada nació han de ser preparats, mitjançant l'educació i la formació professional, per a exercir les vàries funcions de la vida econòmica i social. Mes, per a això, cal l'auxili de perits estrangers, els quals, mentre presten la seva aportació, no es comportin com a dominadors, sinó com a ajudants i cooperadors. No es procurarà ajut material a les nacions en desenvolupament a no ser que els hàbits del comerç actual en el món siguin profundament canviats. A més a més, han de ser proporcionats altres auxilis per les nacions desenvolupades, en forma de donatius, de préstecs o d'inversions pecuniàries: que siguin proporcionats amb generositat i sense cobdícia, d'una banda, rebuts amb tota honradesa, d'una altra.

Per a establir un veritable ordre econòmic universal, cal abolir els excessius afanys de lucre, les ambicions nacionals, els desitjos de dominació política, els càlculs d'ordre militarista, com també les maquinacions per a propagar i imposar ideologies. Es proposen nombrosos sistemes economicosocials; és de desitjar que, en ells, els experts trobin els fonaments comuns d'un sa comerç mundial; cosa que s'esdevindrà més fàcilment, si cadascú renuncia als propis prejudicis i es mostra prompte a realitzar un diàleg sincer.

86. Algunes normes oportunes

Per a aquesta cooperació semblen oportunes les normes següents:

- a) Que els pobles en desenvolupament estiguin molt convençuts d'aspirar expressament i ferma, com a fi del progrés, a la plena perfecció humana dels seus ciutadans. Que recordin que el progrés s'origina i creix, abans que res, del treball i de l'enginy dels mateixos pobles, pel fet que ha de recolzar-se sobretot no sols en els recursos aliens, sinó en els propis, que han de ser plenament explotats, com també cultivats amb

l'enginy i la tradició pròpies. En la qual cosa cal que excel·leixin aquells qui exerceixen un influx més gran en els altres.

- b) Ara bé, és deure gravíssim dels pobles desenvolupats ajudar els pobles en desenvolupament a realitzar les citades comeses. Per aquesta causa, que perfeccionin en ells mateixos aquelles adaptacions mentals i materials que calen per a establir aquesta cooperació universal.

Així, en la negociació amb les nacions més dèbils i pobres, que mirin amb atenció el seu bé; ja que aquestes necessiten per al seu propi sosteniment els beneficis que reben per la venda de llurs productes.

- c) Ara bé, pertoca a la comunitat internacional d'harmonitzar i estimular el creixement; talment, però, que es disposi de la manera més eficaç i amb plena equitat dels recursos ordenats a això. Pertany també a aquesta comunitat, bo i servat, no cal dir-ho, el principi de subsidiarietat, ordenar les relacions econòmiques en tot el món a fi que es desenvolupin segons la norma de la justícia.

Que es fundin institucions aptes per a promoure i ordenar el comerç internacional, principalment amb les nacions menys desenvolupades, i per a compensar les deficiències que es deriven de l'excessiva desigualtat de poder entre les nacions. Una ordenació d'aquesta mena, unida amb els ajuts tècnics, culturals i monetaris, ha de proporcionar a les nacions que cerquen el progrés, els recursos necessaris a fi que puguin aconseguir convenientment creixements de la seva economia.

- d) En molts casos urgeix la necessitat de revisar les estructures econòmiques i socials; però cal guardar-se de solucions tècniques proposades prematurament, en primer lloc d'aquelles que, mentre faciliten a l'home avantatges materials, s'oposen a la seva índole espiritual i al seu profit. Perquè «l'home no viu només de pa; viu de tota paraula que surt de la boca de Déu» (Mt 4,4). Ara, qualsevol part de la família humana, en si mateixa i en les seves millors tradicions, comporta alguna part del tresor espiritual confiat per Déu a la humanitat, malgrat que molts ignorin de quin origen procedeix.

87. La cooperació internacional pel que fa al creixement demogràfic

Esdevé màximament necessària la cooperació internacional en relació amb aquells pobles que, avui, força sovint, es troben peculiarment oprimits per aquella dificultat –entre tantes d'altres– que s'origina del ràpid creixement de la població. Urgeix la necessitat que, per mitjà d'una plena i intensa cooperació de tothom, principalment de les nacions més riques, s'investigui com puguin proporcionar-se i compartir-se amb tota la comunitat humana aquelles coses que són necessàries per a l'alimentació i la convenient instrucció dels homes. Ara bé, alguns pobles podrien fer molt millors les seves condicions de vida, si, cultivats amb la instrucció deguda, passessin dels mètodes antics per a obtenir béns agraris a les noves tècniques, aplicant-les amb la necessària prudència a les seves condicions, havent establert, a més, un ordre social millor i havent ordenat més equitativament la distribució de la possessió de les terres.

El govern té, certament, drets i deures pel que fa al problema de la població en la seva nació, dintre els límits de la pròpia competència, com, per exemple, en un ordre que mira a la legislació social i a les famílies, al trànsit dels pagesos a la ciutat, a les informacions entorn de l'estat i necessitats de les nacions. Com sigui que, avui, les ments dels homes són tan vehementment agitades per aquest problema, és desitjable també que, de totes aquestes coses, experts catòlics, principalment a les Universitats, portin a terme hàbilment estudis i plans i els desenvolupin més àmpliament.

Mes, ja que molts afirmen que el creixement dels habitants de la terra, o, almenys, d'algunes nacions, ha de ser disminuït del tot i a fons per tots els mitjans i amb la

intervenció de qualsevol tipus d'autoritat pública, el Concili exhorta tothom que s'abstingui de solucions, promogudes públicament o privadament i algun cop imposades, que contradiuen la llei moral. Ja que, segons l'inalienable dret de l'home al matrimoni i a la generació de la prole, la deliberació entorn del nombre de fills que cal engendrar depèn del recte judici dels pares i no pot confiar-se de cap manera al judici de l'autoritat pública. Però, com que el judici dels pares suposa una consciència rectament formada, és de gran importància que es proporcioni a tots la possibilitat de conrear una responsabilitat recta i verament humana, que miri la llei divina, ateses les circumstàncies de coses i temps; ara bé, això exigeix que, arreu, les condicions pedagògiques i socials es millorin i, principalment, que es proporcioni una formació religiosa o, almenys, una educació moral íntegra. En fi, que els homes siguin informats sàviament sobre els progressos en la investigació dels mètodes científics mitjançant els quals els cònjuges poden ser ajudats en l'ordenació del nombre de fills, mètodes la fermesa dels quals és ben provada i la congruència dels quals amb l'ordre moral és manifesta.

88. Funció dels cristians en la prestació de recursos

Que els cristians cooperin de bon grat i amb tot el cor a l'ordre internacional, que ha de ser edificat amb vera observança de les legítimes llibertats i amb amistosa fraternitat de tothom; i, això, oi més quan la major part del món sofreix encara tanta misèria que el mateix Crist, en els pobres, reclama, quasi amb veu alta, la caritat dels seus deixebles. Així, doncs, que no sigui d'escàndol als homes, que algunes nacions, el major nombre de ciutadans de les quals s'honora, molt sovint, del nom cristià, abundin en gran quantitat de béns, mentre que altres són privades de les coses necessàries per a la vida i són turmentades per la fam, les malalties i la misèria de tota mena. En efecte, l'esperit de pobresa i de caritat són glòria i testimoniatge de l'Església de Crist.

Així, doncs, han de ser lloats i ajudats aquells cristians, sobretot joves, que, espontàniament, s'ofereixen per a prestar auxilis a altres homes i pobles. Encara més, és cosa de tot el poble de Déu, anant-hi davant els bisbes amb la paraula i l'exemple, de socórrer, segons les forces, les misèries d'aquest temps, i, això, com solia fer l'antic costum de l'Església, no sols a partir de les coses supèrflues, sinó també del necessari.

La manera de recollir i distribuir els recursos, sense ser rígidament i uniformement ordenada, que sigui disposada, tanmateix, amb recte ordre en les diòcesis, les nacions i en tot el món, un cop unida, onsevulla que sembli oportú, l'acció dels catòlics amb la dels restants germans cristians. Perquè l'esperit de caritat, lluny de prohibir el pròvid i ordenat exercici de l'acció social i caritativa, més aviat l'imposa. Per la qual cosa, cal que aquells que vulguin lliurar-se al servei de les nacions en desenvolupament, siguin formats, també, en institucions idònies.

89. L'eficaç presència de l'Església en la comunitat internacional

L'Església, quan, recolzada en la seva missió divina, predica l'evangeli a tots els homes i dóna amb profusió els tresors de la gràcia, contribueix arreu de la terra a refermar la pau i a posar un sòlid fonament de la convivència fraterna dels homes i dels pobles, a saber, el coneixement de la llei divina i natural. Per la qual cosa l'Església ha de ser totalment present en la mateixa comunitat dels pobles, per a fomentar i estimular la cooperació entre els homes; i, certament, tant per mitjà de les seves institucions públiques com per mitjà d'una plena i sincera col·laboració de tots els cristians, inspirada en el sol desig de servir tothom.

La qual cosa serà assolida més eficaçment si els mateixos fidels, conscients de la seva responsabilitat humana i cristiana, s'esforcen a estimular, ja en el propi àmbit de vida, la

voluntat de cooperar promptament amb la comunitat internacional. Que en aquest assumpte, es dediqui una cura peculiar a formar els joves, tant en l'educació religiosa com en la civil.

90. La participació dels cristians en les institucions internacionals

Una excel·lent forma d'activitat internacional dels cristians és, sens dubte, la cooperació que, sols o associats, presten en les mateixes Institucions, fundades o per fundar, amb vista a promoure la cooperació entre les nacions. A més a més, a l'edificació en pau i germanor de la comunitat dels pobles, poden servir de moltes maneres les vàries associacions catòliques internacionals, les quals han de ser envigorides amb l'augment del nombre de cooperadors ben formats, dels recursos que necessiten i de l'apta coordinació de les forces. Efectivament, en els nostres temps no sols l'eficàcia de les accions, sinó també la necessitat del col·loqui, postulen iniciatives associades. A més a més, tals associacions contribueixen no pas poc a cultivar un sentit universal, certament apropiat als catòlics, i a formar veritablement una consciència d'universal solidaritat i responsabilitat.

Finalment, és desitjable que els catòlics, a fi d'acomplir degudament llur funció en la comunitat internacional, s'afanyin a cooperar activament i positiva, tant amb els germans separats que professen junt amb ells la caritat evangèlica, com amb tots els homes que sedegen d'una veritable pau.

Ara bé, el Concili, atesa la immensitat de calamitats amb què és vexada, també avui, la major part de la gènere humana, i a fi de fomentar a tot arreu la justícia alhora que l'amor del Crist envers els pobres, considera que és molt oportuna la creació d'un organisme de l'Església universal que tingui com a comesa estimular la comunitat dels catòlics per tal que siguin promoguts el progrés de les regions necessitades, com també la justícia social entre les nacions.

CONCLUSIÓ

91. Comesa de cada un dels fidels i de les Esglésies particulars

Les coses que, a partir dels tresors de la doctrina de l'Església, són proposades per aquest Sagrat Sínode, intenten d'ajudar tots els homes dels nostres temps, tant si creuen en Déu com si no el reconeixen explícitament, a fi que, bo i percebent amb més claredat llur íntegra vocació, conformin més el món a l'eminent dignitat de l'home, anhelin una comunitat universal i més pregonament fonamentada i, sota l'impuls de l'amor, responguin amb afany generós i associat a les urgents exigències de la nostra època.

Veritablement, davant la immensa diversitat tant de situacions com de formes de cultura humana en el món, aquesta presentació, en moltes de les seves parts, no comporta deliberadament si no és una índole general; encara més, tot i que profereixi una doctrina ja rebuda en l'Església, posat el fet que no rarament es tracta de coses subjectes a una incessant evolució, haurà de ser encara prosseguida i ampliada. Ara bé, confiem que moltes coses que, recolzades en la paraula de Déu i en l'esperit de l'Evangeli, hem proferit, poden proporcionar a tothom un vàlid ajut, principalment després que hagi estat duta a terme l'adaptació a cada un dels pobles i mentalitats, per part dels fidels cristians, sota la direcció dels Pastors.

92. El diàleg entre els homes

L'Església, en virtut de la seva missió d'il·luminar l'univers amb el missatge evangèlic i d'aplegar tots els homes de qualsevol nació, raça o cultura en un sol Esperit, esdevé signe d'aquella fraternitat que permet i enforteix un sincer diàleg. Ara bé, això requereix que, primer de tot, promoguem en la mateixa Església la mútua estimació, la reverència i la concòrdia, un cop reconeguda tota legítima diversitat, a fi d'establir sempre més fructuosament el col·loqui entre els homes que constitueixen l'únic Poble de Déu, siguin ja els pastors, ja els restants fidels cristians. En efecte, aquelles coses per les quals els fidels resten units són més fortes que aquelles per les quals resten dividits: que hi hagi, en les coses necessàries, unitat; en les coses dubtoses, llibertat; en totes les coses, caritat.

El nostre ànim, però, abraça alhora els germans que encara no viuen en plena comunió amb nosaltres, i llurs comunitats, amb els quals, tanmateix, ens unim per la confessió del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, i amb el vincle de la caritat, bo i recordant que la unitat dels cristians és esperada i desitjada avui per molts que no creuen en Crist. En efecte, com més, aquesta unitat, sota la potent força de l'Esperit Sant, progressarà en la veritat i en la caritat, tant més serà per a tot el món un presagi d'unitat i de pau. Per la qual cosa, unides les forces i en formes més i més adaptades a aquest preclar fi que avui s'ha d'aconseguir eficaçment, procurem que, conformats cada dia millor amb l'Evangeli, cooperem fraternalment a prestar servei a la família humana, la qual, en Crist Jesús, és cridada a la família dels fills de Déu.

Girem, doncs, el nostre ànim a tots els qui reconeixen Déu i, en les seves tradicions, conserven preciosos elements religiosos i humans, bo i desitjant que un col·loqui obert ens empenyi a rebre fidelment els impulsos de l'Esperit i a acomplir-los promptament.

El desig d'un tal col·loqui –que sigui guiat per la sola caritat envers la veritat, servada, tanmateix, la convenient prudència–, no exclou per part nostra ningú: ni aquells que cultiven els béns preclars de l'ànima humana, però no coneixen encara llur Autor, ni aquells que s'oposen a l'Església i la persegueixen de diverses maneres. Com sigui que Déu Pare és principi i fi de tots, tots som cridats a ser germans. I, per tant, cridats per aquesta mateixa vocació humana i divina, sense violència, sense engany, podem i devem cooperar a edificar el món en una veritable pau.

93. Un món per edificar i conduir al fi

Els cristians, recordant la paraula del Senyor: «Tothom coneixerà que sou deixebles meus per l'amor que us tindreu entre vosaltres» (Jn 13,35), no poden desitjar res més ardentment que servir sempre de manera més generosa i eficaç els homes del món contemporani. Així, doncs, adherint-se fidelment a l'Evangeli i fruïnt-ne de les forces, units amb tots els qui estimen i cultiven la justícia, han rebut una tasca ingent per a dur a terme en aquesta terra, de la qual han de donar raó a Aquell qui jutjarà tothom el darrer dia. No tots els qui diuen «Senyor, Senyor» entraran en el regne dels cels, sinó aquells que fan la voluntat del Pare, i posen mà forta a l'obra. Ara bé, el Pare vol que reconeguem i estimem eficaçment Crist germà en tots els homes, tant de paraula com d'obra, testimoniant així la Veritat, i que comuniquem amb els altres el misteri d'amor del Pare celestial. Per aquest camí, en tota la terra, els homes seran estimulats a una viva esperança, la qual és do de l'Esperit Sant, per tal que, al cap i a la fi, siguin rebuts en la pau i la felicitat suprema, en la pàtria que resplendeix de la glòria del Senyor.

«Glòria a Déu, que amb la força que actua en nosaltres pot fer infinitament més de tot el que som capaços de demanar o entendre. Glòria a ell en l'Església i en Jesucrist, de generació en generació pels segles dels segles. Amén.» (Ef 3,20-21).

Totes i cadascuna de les coses que en aquesta Constitució pastoral han estat establertes, han plagut als Pares del Sacrosant Concili. I Nós, amb la potestat apostòlica lliurada a Nosaltres per Crist, juntament amb els Venerables Pares, les aprovem, decretem i estatuïm, i manem que siguin promulgades per a glòria de Déu les coses que, d'aquesta manera, han estat establertes sinodalment.

Jo, Pau, bisbe de l'Església Catòlica

[Segueixen les altres signatures]